Arheologija za vsakogar

Skriti zakladi tranzitnega območja Biosfernega območja Kras in porečje Reke

Park *Škocjanske jame, Slovenija*

Biosferno območje K · R · A · S in porečje Reke

odbor za varstvo kulturne dediščine

Sežana, marec 2016

Odbor za varstvo kulturne dediščine Biosfernega območja Kras in porečje Reke

- Popularizacija lokalne kulturne dediščine.
- Spodbujanje pozitivnega odnosa, spoštovanja in ustreznega ravnanja prebivalcev do kulturne dediščine.
- Ohranjanje kulturne dediščine.
- Arheološka, etnološka in tehnična dediščina
- Odbor sestavljamo različna društva, civilne iniciative in posamezniki

Tranzitno območje Biosfernega območja Kras in porečja Reke

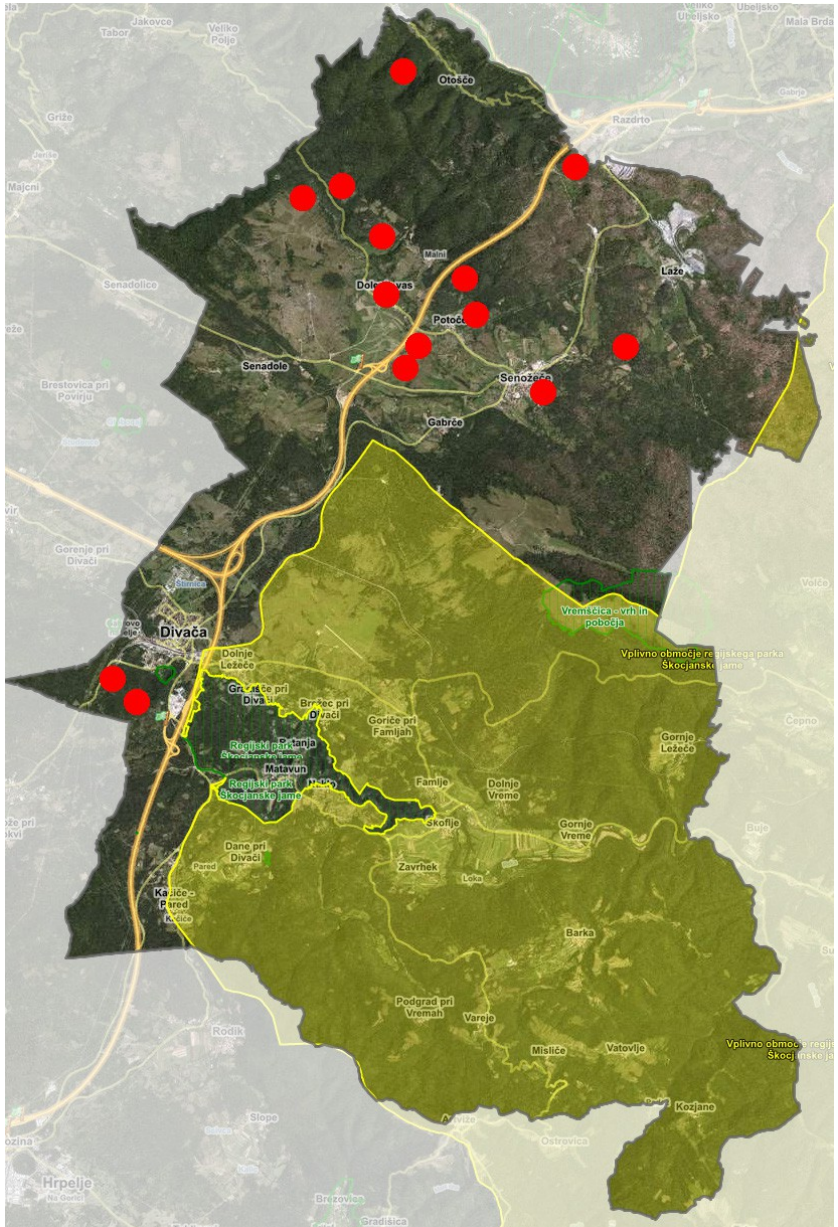

Arheološka najdišča tranzitnega območja skozi arheološka obdobja

- Jamska najdišča
- Plana naselbinska najdišča
- Utrjena višinska najdišča – gradišča
- Gradovi

Kamena doba 150.000 – 5000 let pr. n. št.

Čas kamene dobe delimo na starejšo, srednjo in mlajšo kameno dobo.

Pred mlajšo kameno dobo (neolitik) ni stalnih naselbin – obdobje lovcev in nabiralcev.

V času mlajše kamene dobe (začetki poljedelstva) pride do stalne poselitve pokrajine – manjše naselbine, posamezne kmetije.

Mala triglavca

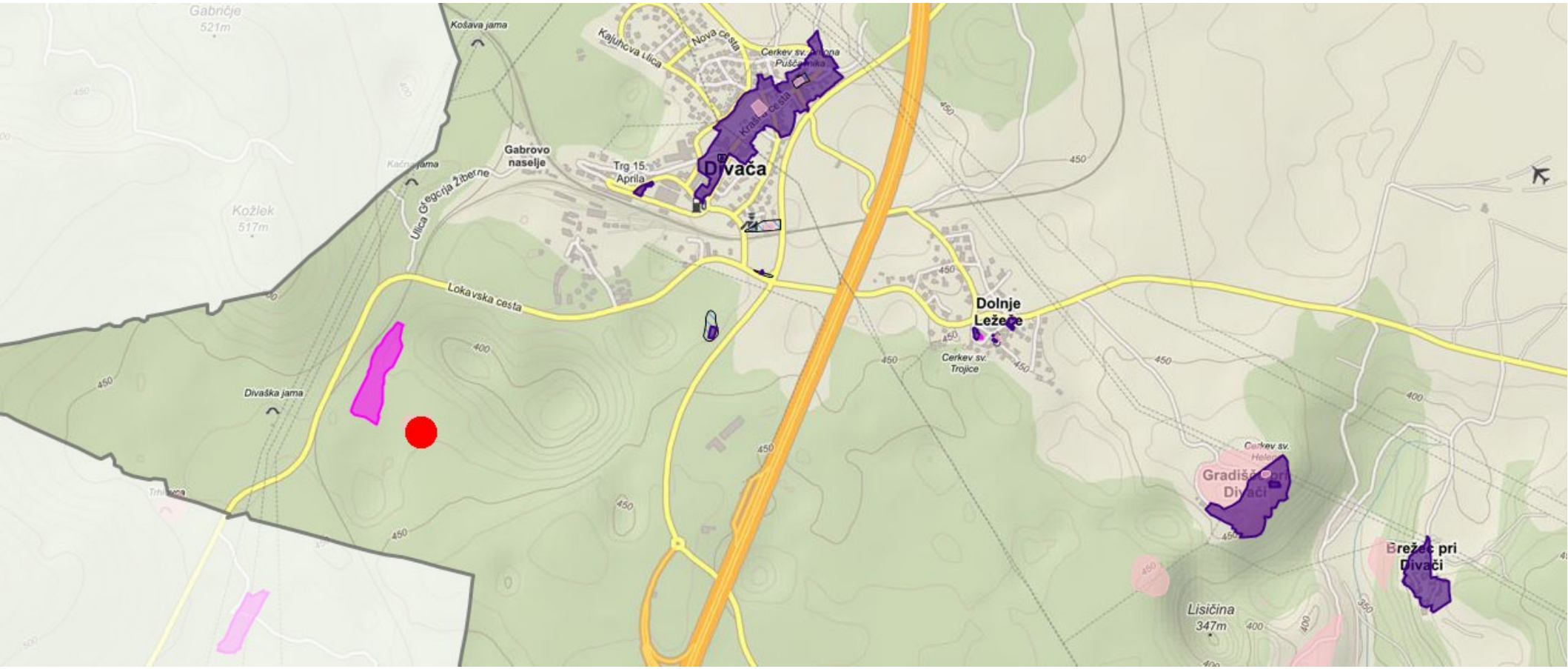

Lokacija Male Triglavce na karti (vir:geoprostor.net)

Pogled na spodmol Mala Triglavca (Foto: Jošt Hobič).

Srednje kamenodobna mikro kamnita orodja in nakit iz školjk (vir:http://www.pokrajinskimuzejkoper.si/si/zbirke/arheoloska-zbirka/mezolitska-mikro-orodja-in-okras-iz-skoljk-iz-spodmola-mala-triglavca-divaca)

Sl. 2.5: Mikro jagodi, najdeni v ponovno pregledanem sedimentu M. Triglavce. Zgoraj: bela kalcitna jagoda, kemično očiščena (1–2). Spodaj: črna, neočiščena jagoda s tanko kalcitno prevleko (3–4). Merilo je podano v mm. Foto F. Cimerman.

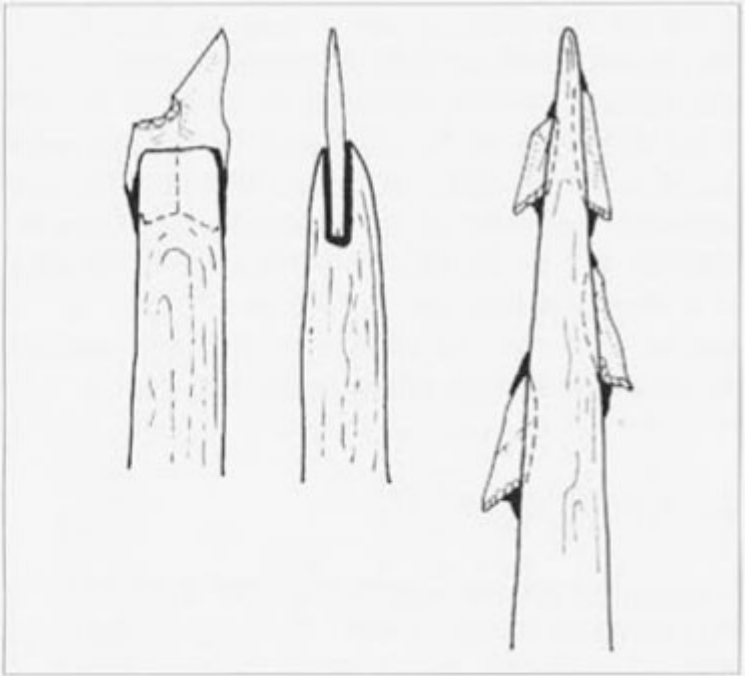

Sl. 2.1: Prikaz nasaditve trapezov in trikotnikov na toporišča puščic. Risba I. Turk.
Fig. 2.1: Demonstration of helving trapezes and triangles to the shaft of an arrow. Drawing by I. Turk.

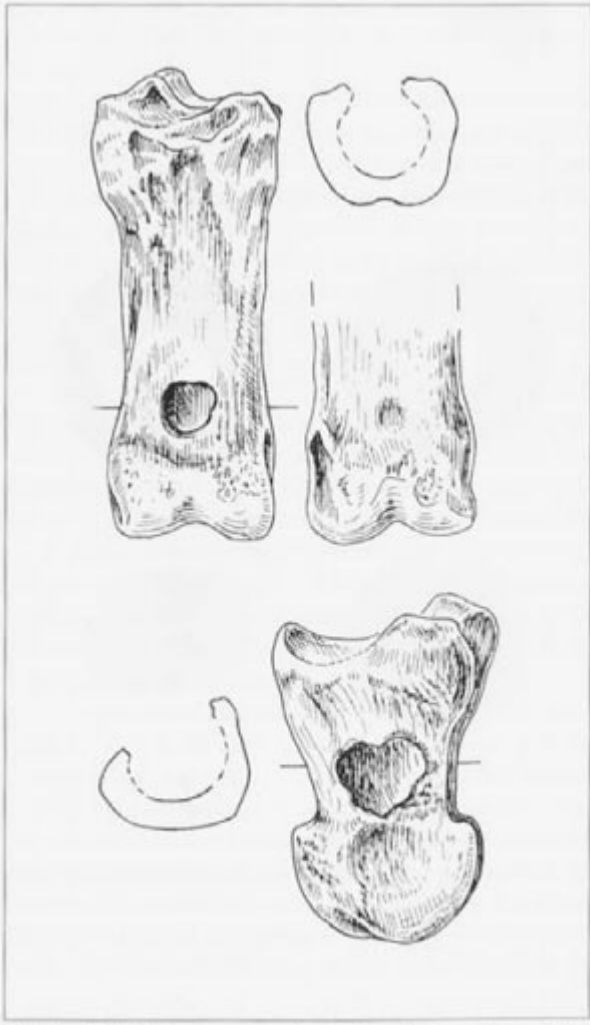

Sl. 2.3 a: Preluknjani prva in druga prstnica navadnega jelena. Izkopavanja F. Lebna. Risba D. Knific Lunder.
Fig. 2.3 a–b: Pierced proximal and medial phalange of red deer. F. Leben excavation. Drawing D. Knific Lunder.

Sl. 2.4: Preluknjana ptičja diafiza (piščal ali obesek v obliki piščali?), najdena v ponovno pregledanem sedimentu M. Triglavce. Merilo je podano v cm..Foto M. Grm.
Fig. 2.4: Pierced bird's diaphysis (flute or pendant in the shape of a flute?) found in re-examined sediments of M. Tirglavca. Measurements are given in cm. Photo M. Grm.

Vir: Turk I., 2004, Viktorjev spodmol in Mala Triglavca. Prispevki k poznavanju mezolitskega obdobja v Sloveniji Viktorjev spodmol and Mala Triglavca.

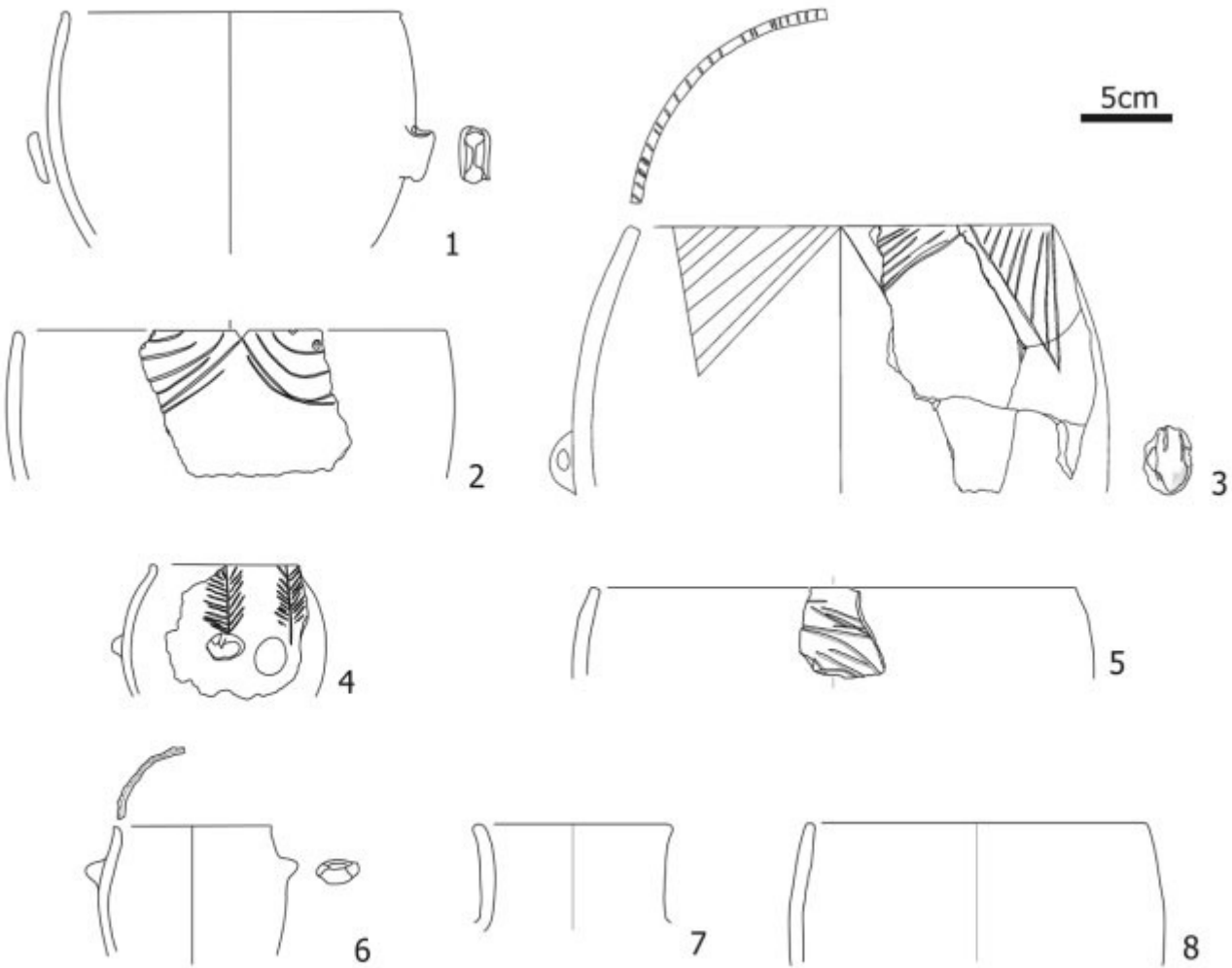

Fig. 5. Selected pottery samples for organic residue analysis from Mala Triglavca.

Keramika datirana v mlajšo kameno dobo in bakreno dobo (Budja etal 2013).

Bakrena doba 5000 – 2500 let pr. n. št.

V bakreni dobi pride do prve uporabe kovine – bakra.

Kljub zelo verjetnim stalnim naselbinam iz časa bakrene poznamo samo jamska najdišča.

Iz tega obdobja najbolje poznana kolišča na Ljubljanskem barju.

Bronasta doba 2500 – 800 let pr. n. št.

V času bronaste dobe pride do družbenih sprememb – fizično se te spremembe kažejo v mnogih utrjenih naselbinah – gradiščih.

Začetki ustanavljanja v času srednje in pozne bronaste dobe, konec poselitve v času antike.

Vsa znana gradišča niso bila ustanovljena naenkrat – dinamika življenja gradišč ni znana.

Najbolj številčna in najbolje ohranjena arheološka najdišča v Sloveniji.

Gorenjski Radvanj

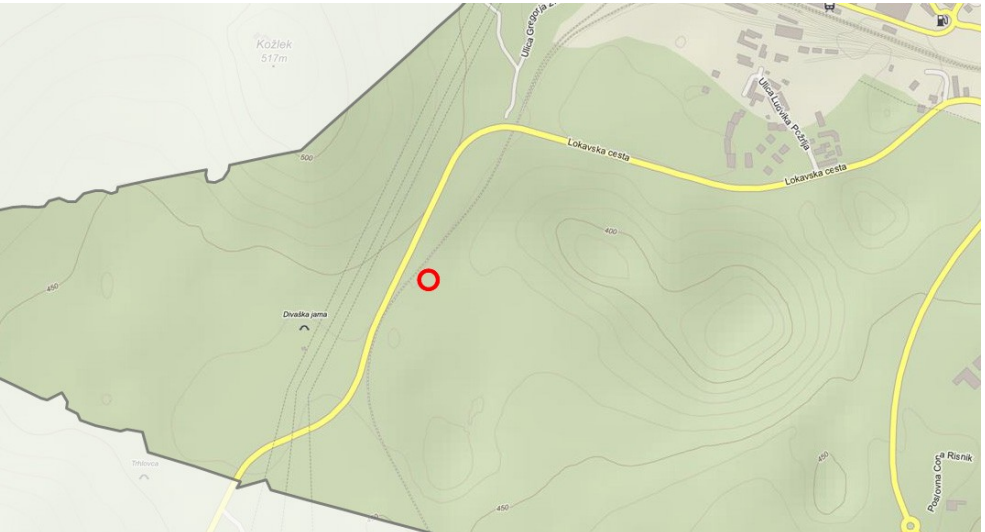

Lokacija arheološkega najdišča Gorenjski Radvanj na karti (vir:geoprostor.net)

Kamnita groblja (vir: http://www.arhej.com/projekt-podrobno/85)

Jama z skeletom goveda – pokop? (vir:http://www.arhej.com/projekt-podrobno/85)

Gradišče

- Utrjena naselbina – ponavadi na višje ležečih krajih.
- Utrjena z nasipom, obzidjem ali palisado.
- Glede na lego v pokrajini in velikost različne namembnosti gradišč.

Koskladnik – V lazih

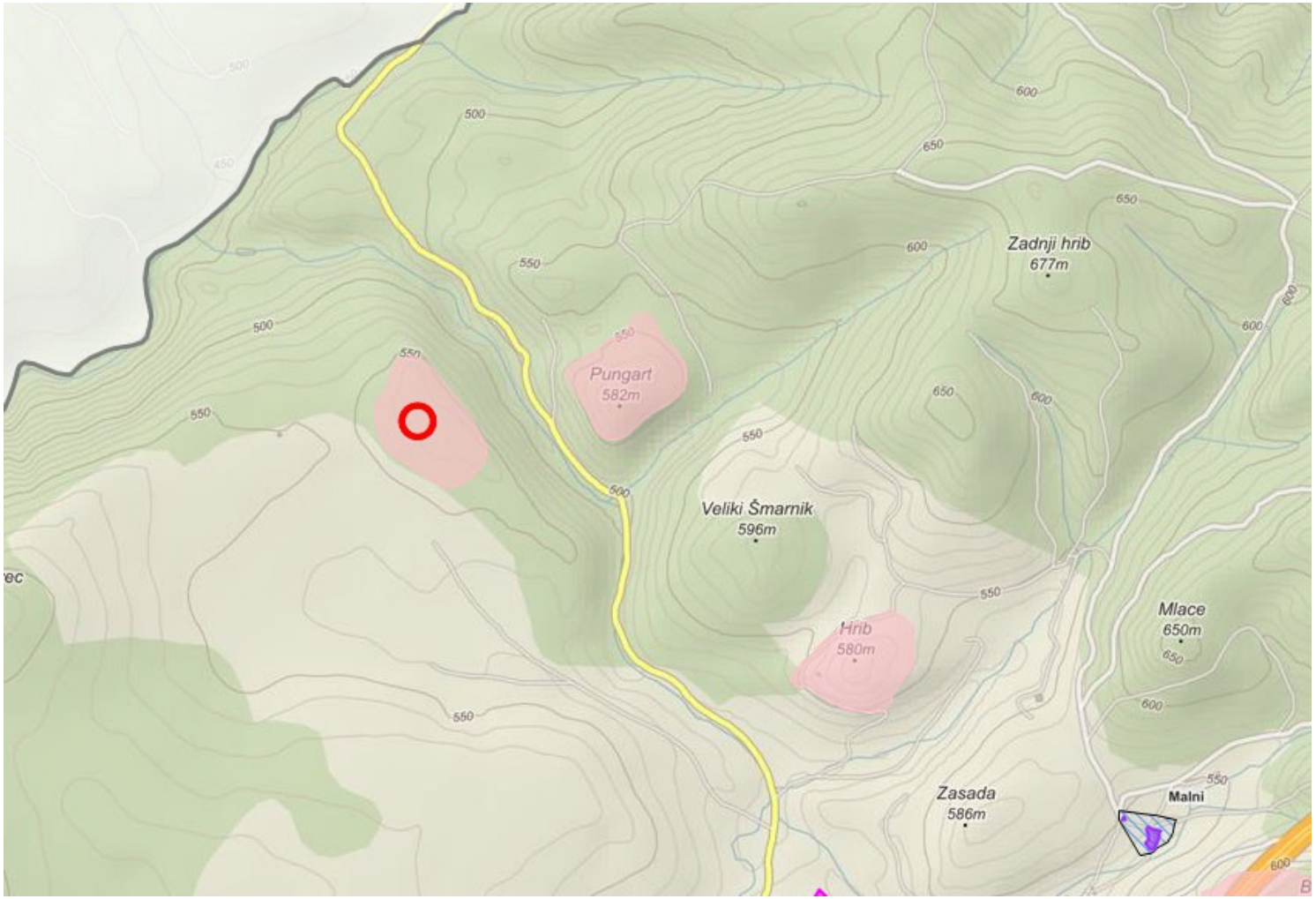

Lokacija arheološkega najdišča Koskladnik na karti (vir:geoprostor.net)

Obzidje v gradišču Koskladnik (Foto: Jošt Hobič).

Velika kamnita groblja v gradišču Koskladnik – ruševine stavbe (Foto: Jošt Hobič).

Travniki v bližini gradišča Koskladnik (Foto: Jošt Hobič).

Lidar posnetek najdišče Koskladnik (avtor: Jošt Hobič):

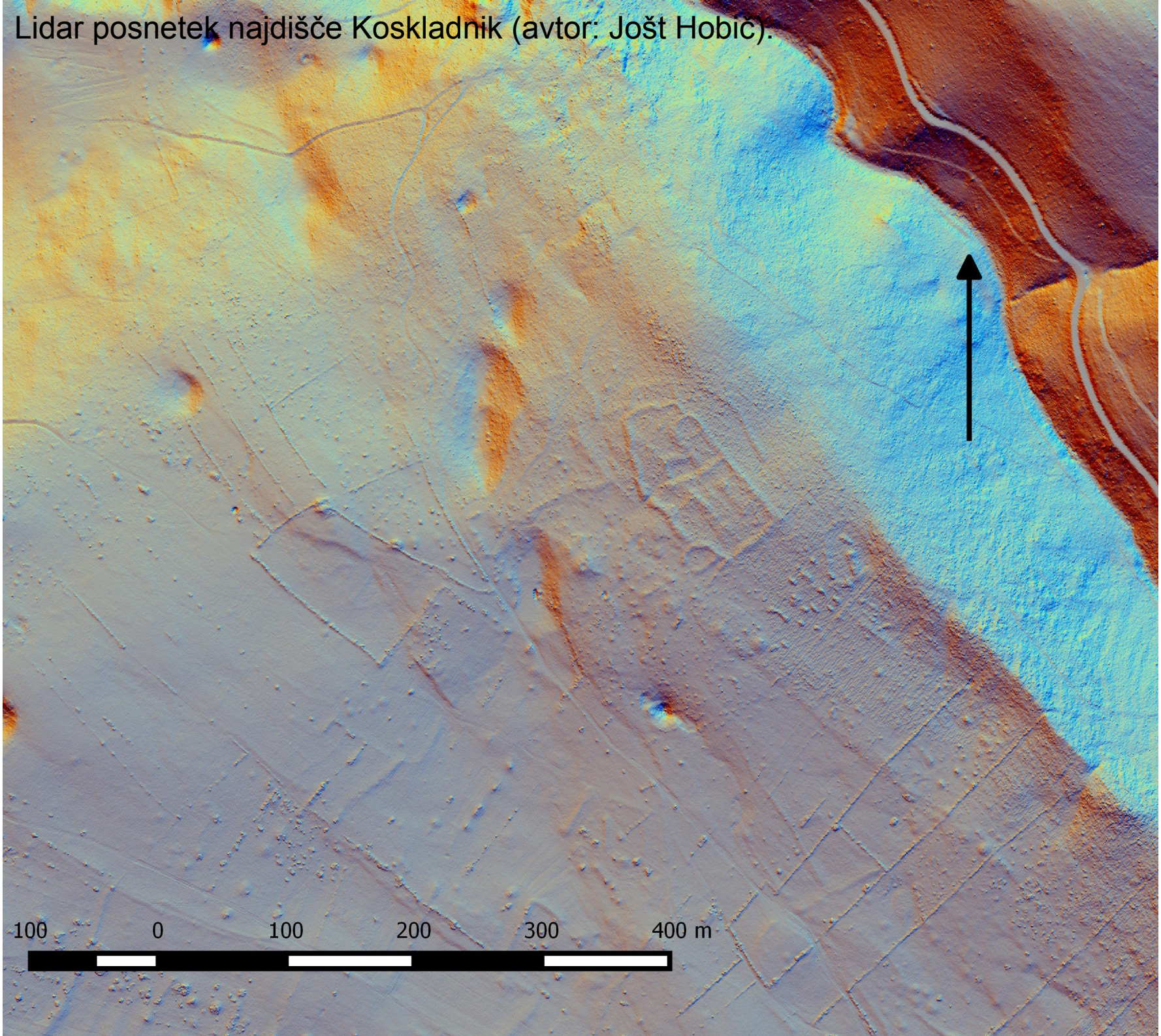

Šmarnik

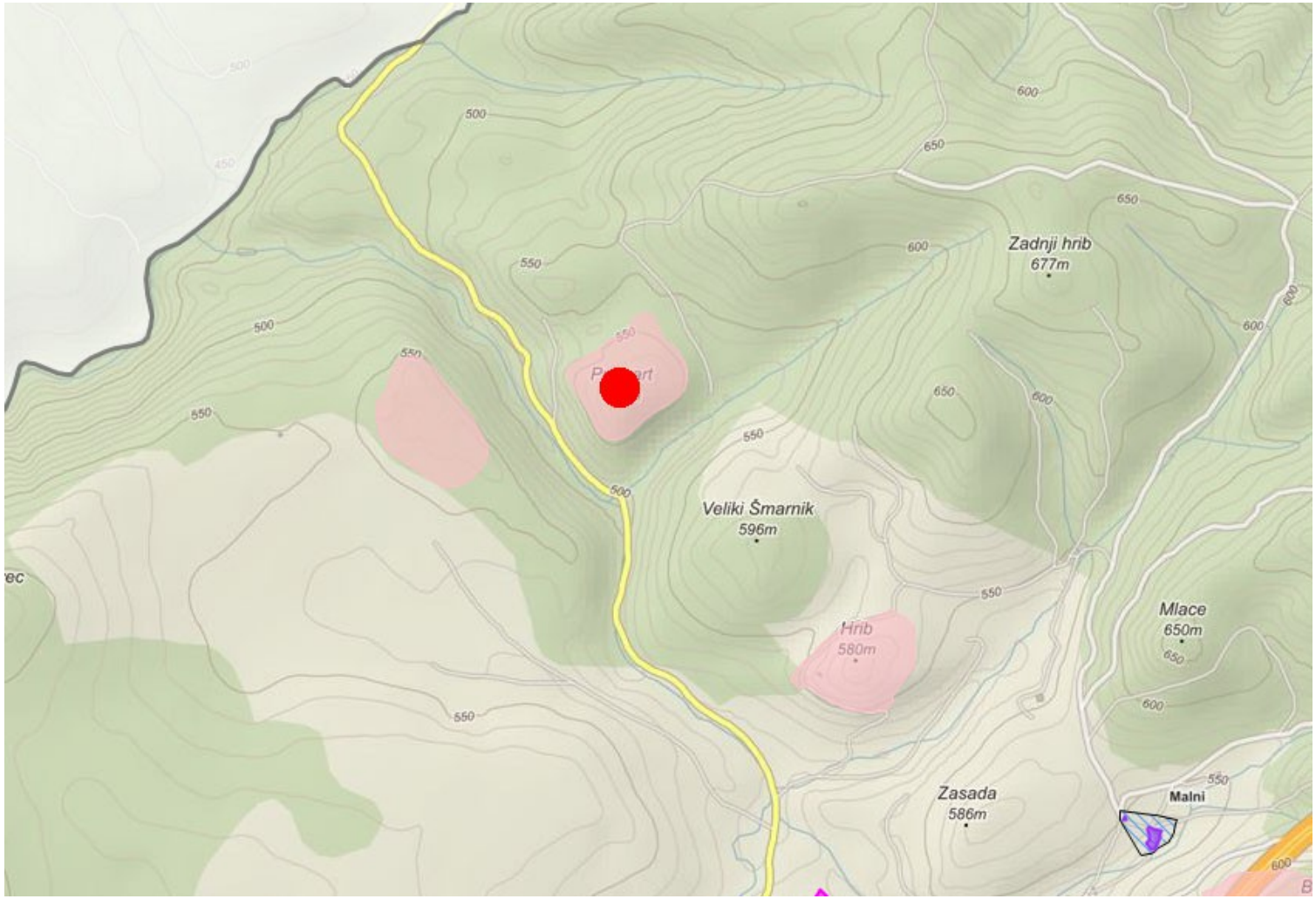

Lokacija gradišča Šmarnik na karti (vir:geoprostor.net)

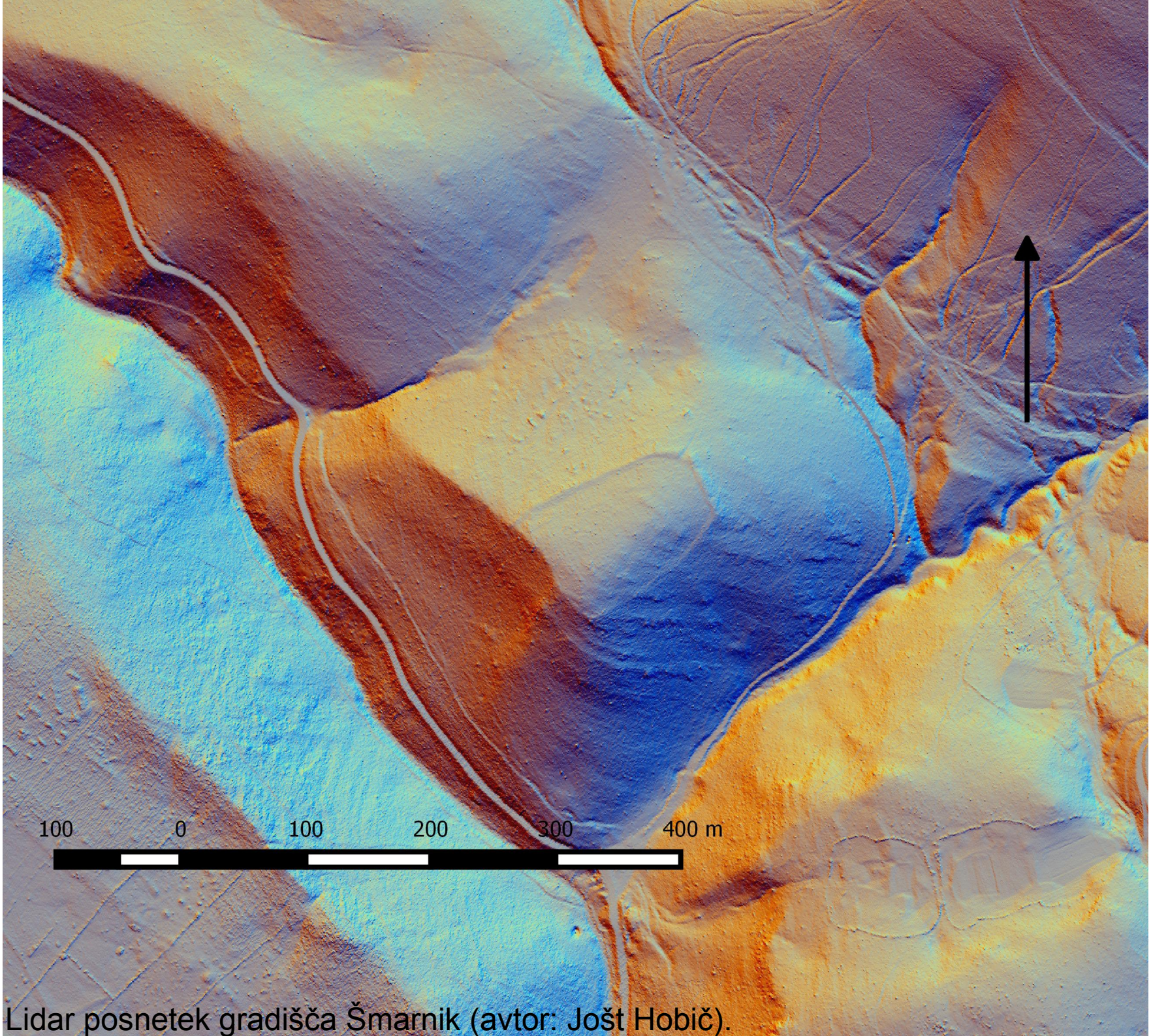

Lidar posnetek gradišča Šmarnik (avtor: Jošt Hobič).

Gradišče Hribi

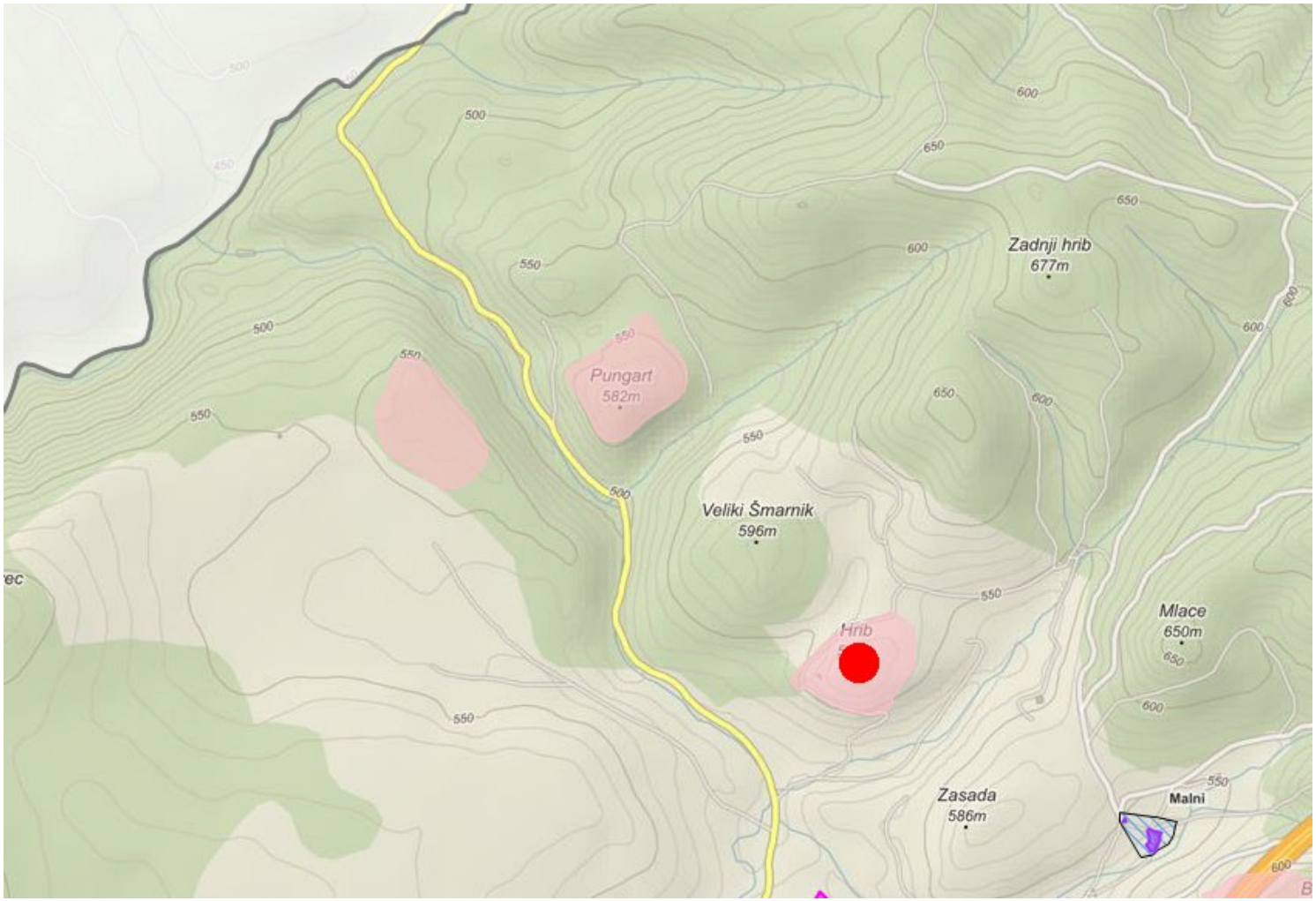

Lokacija arheološkega gradišča Koskladnik na karti
(vir:geoprostor.net)

Notranjost gradišča Hribi (Foto: Jošt Hobič).

Posut nasip gradišča Hribi (Foto: Jošt Hobič).

Prazgodovinska keramika znotraj gradišča Hribi (Foto: Jošt Hobič).

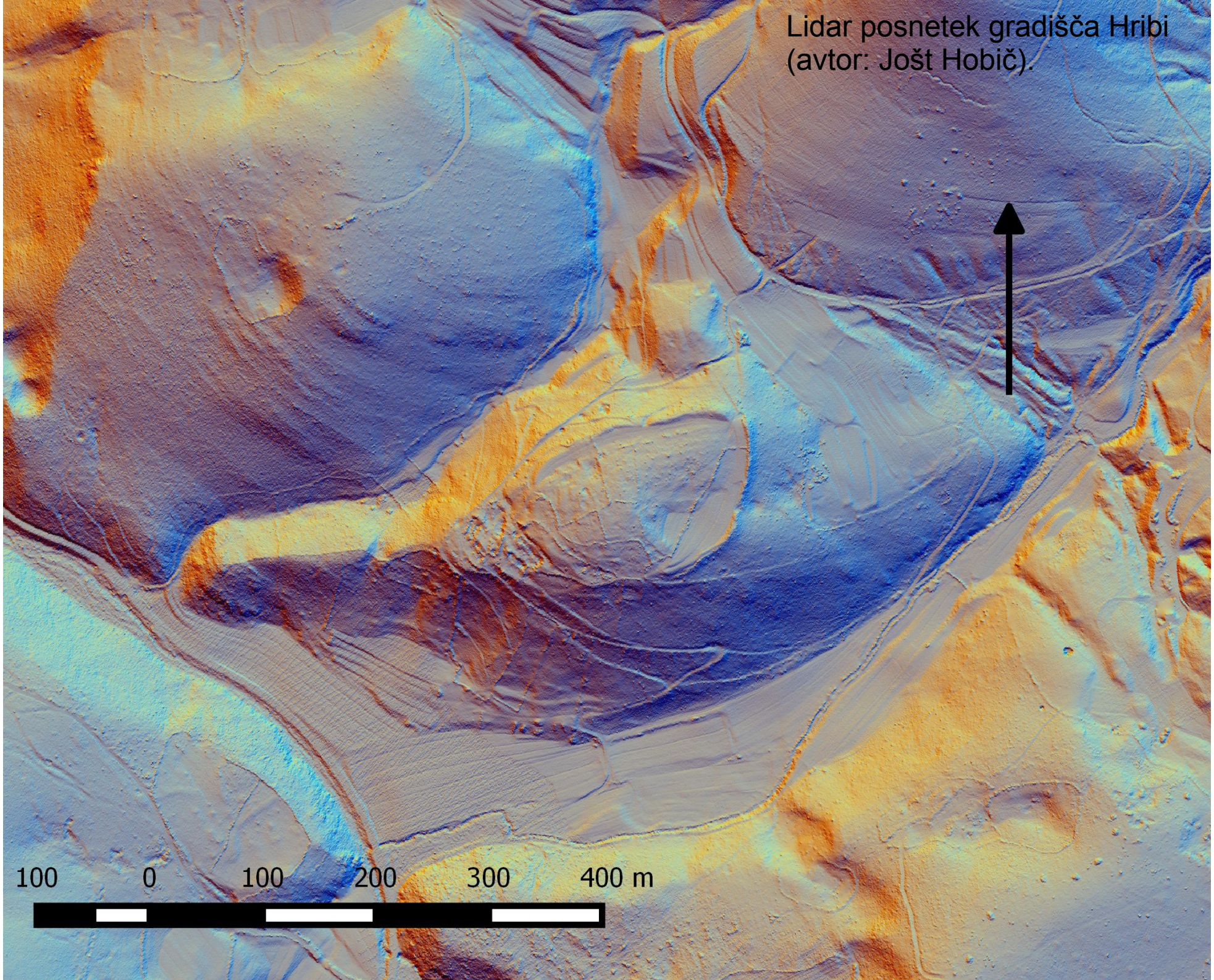

Lidar posnetek gradišča Hribi (avtor: Jošt Hobič).

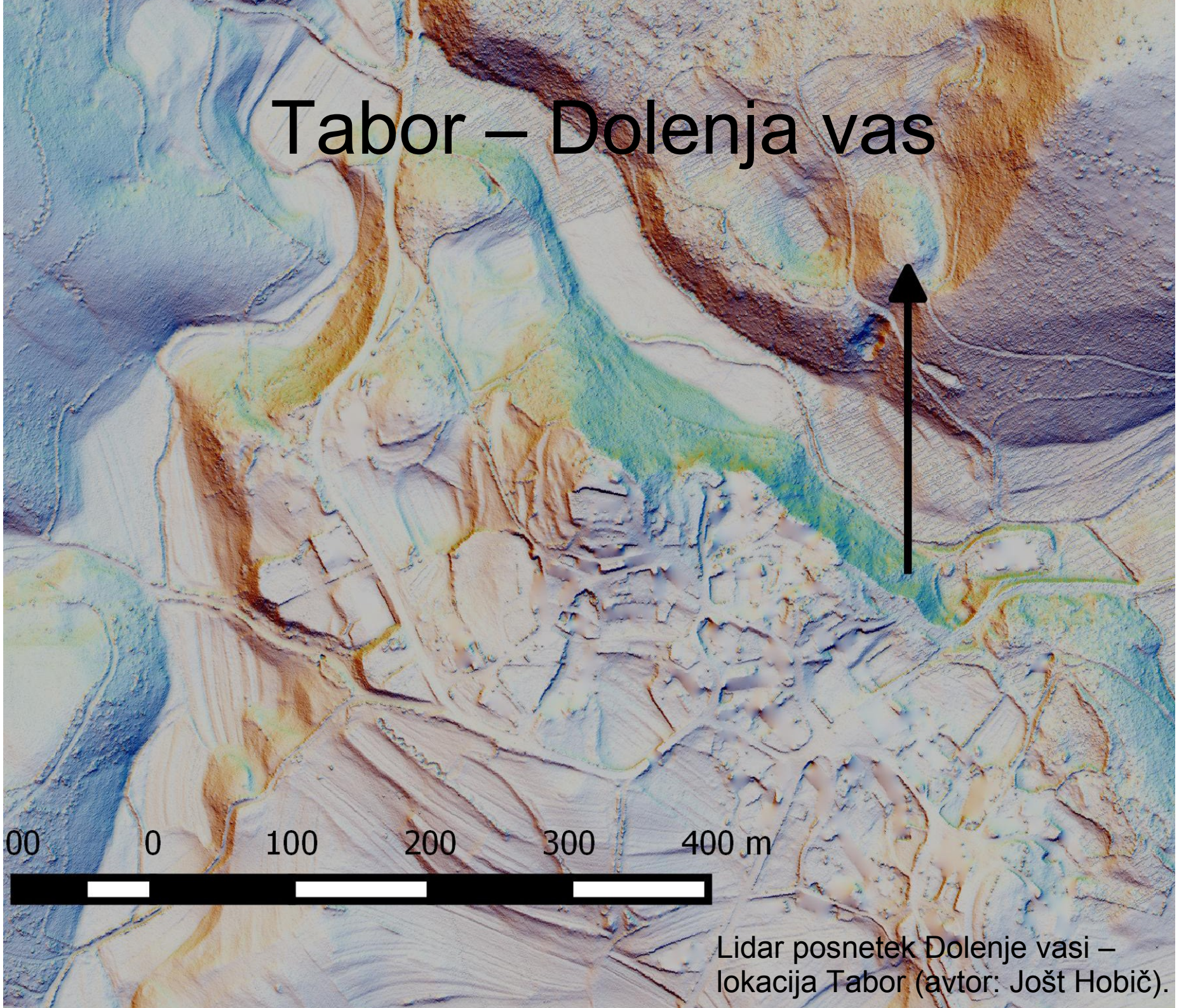

Lidar posnetek Dolenje vasi – lokacija Tabor (avtor: Jošt Hobič).

Gradišče Bandera

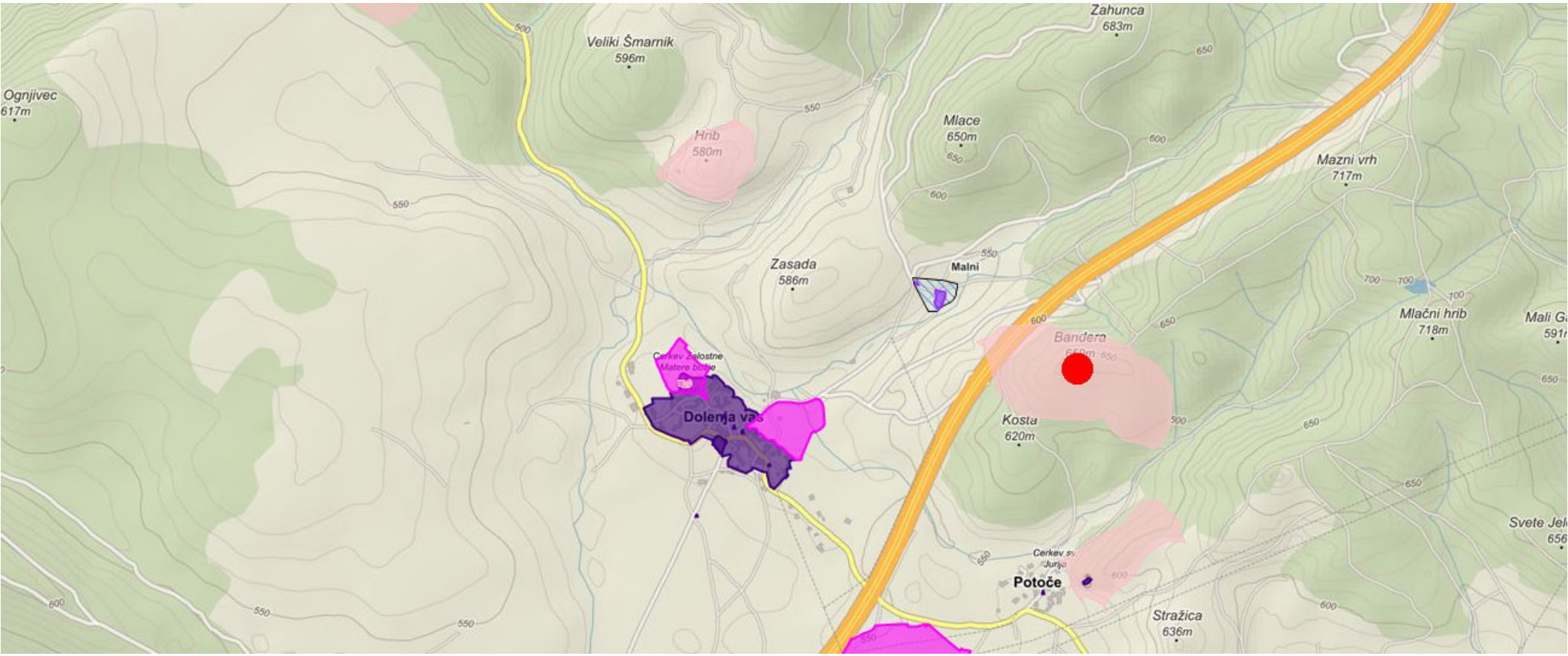

Lokacija gradišča Bandera na karti (vir:geoprostor.net).

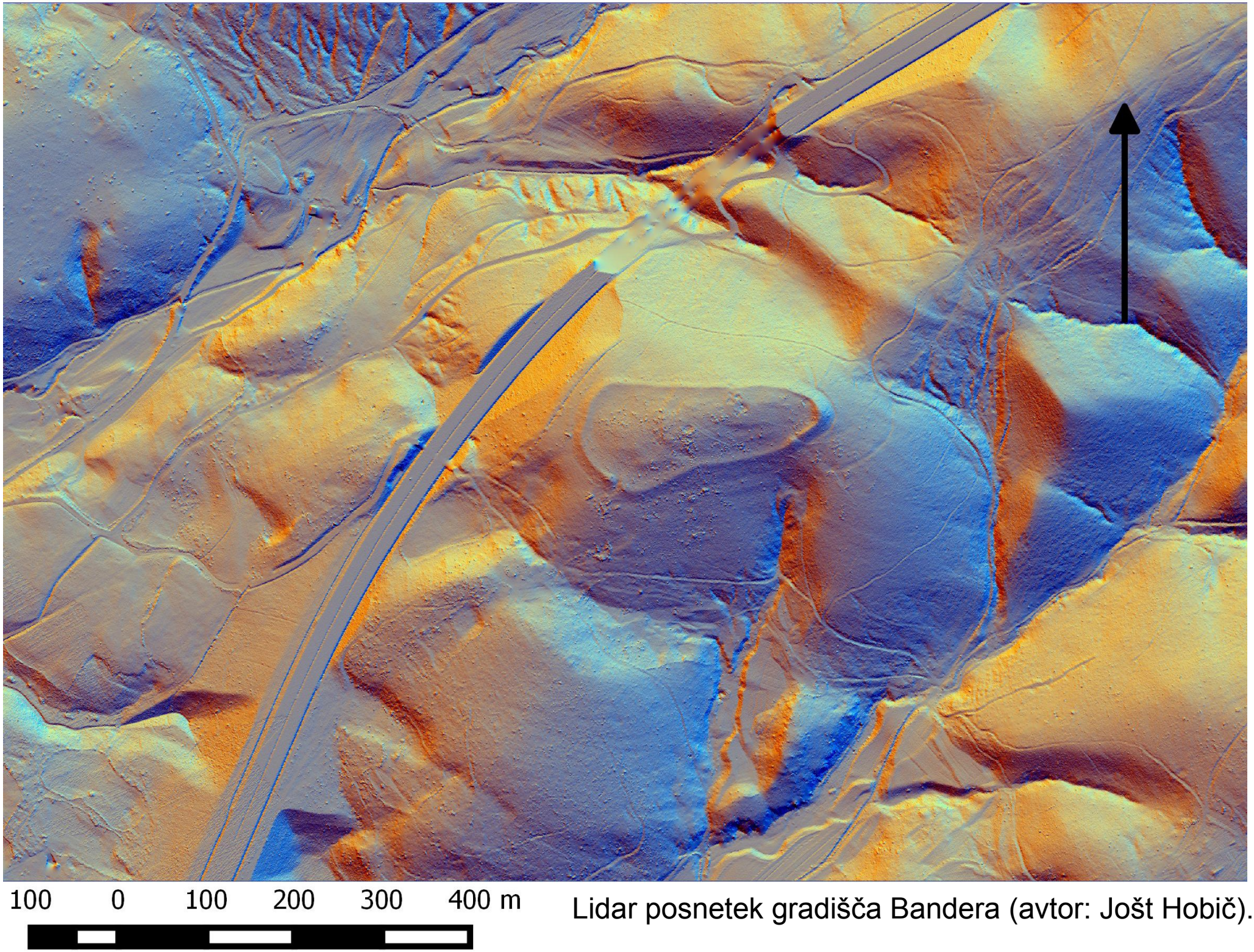

Lidar posnetek gradišča Bandera (avtor: Jošt Hobič).

Sv. Jurij

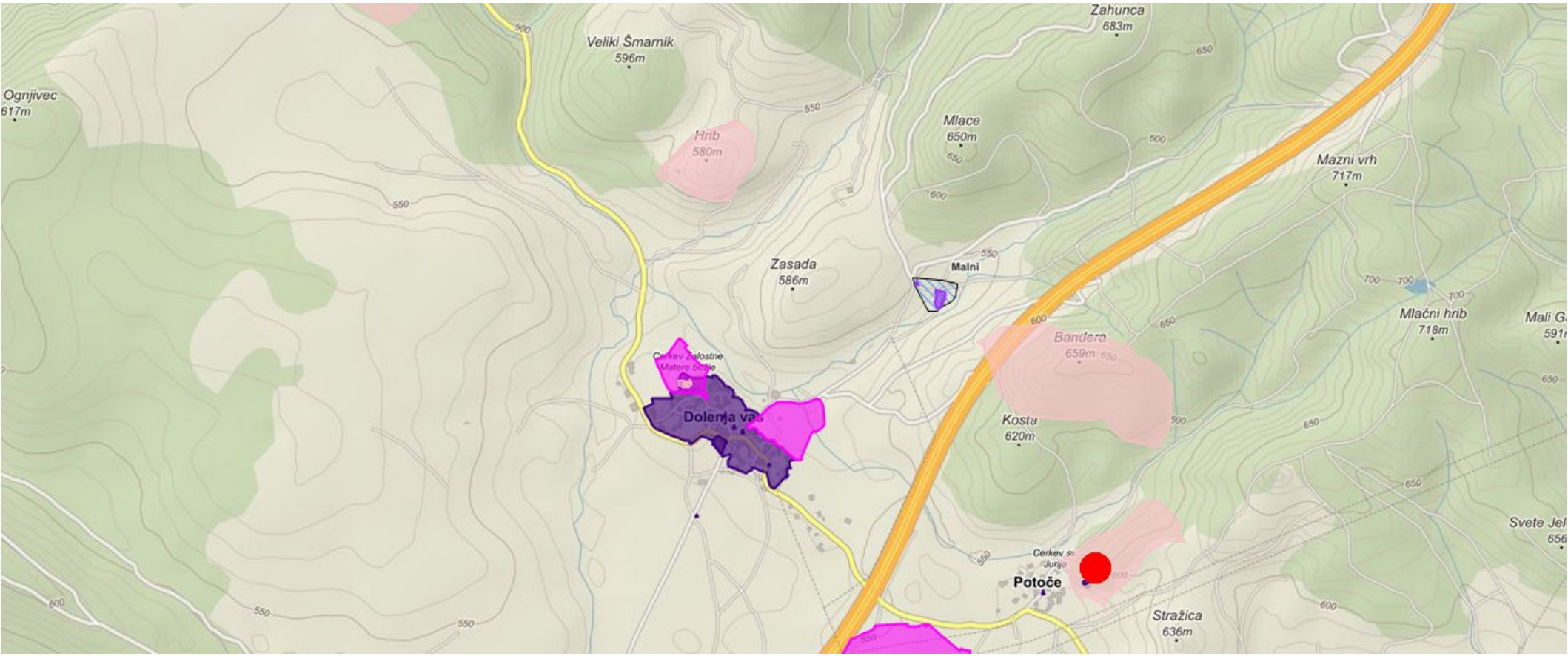

Lokacija gradišča sv. Jurij na karti (vir:geoprostor.net).

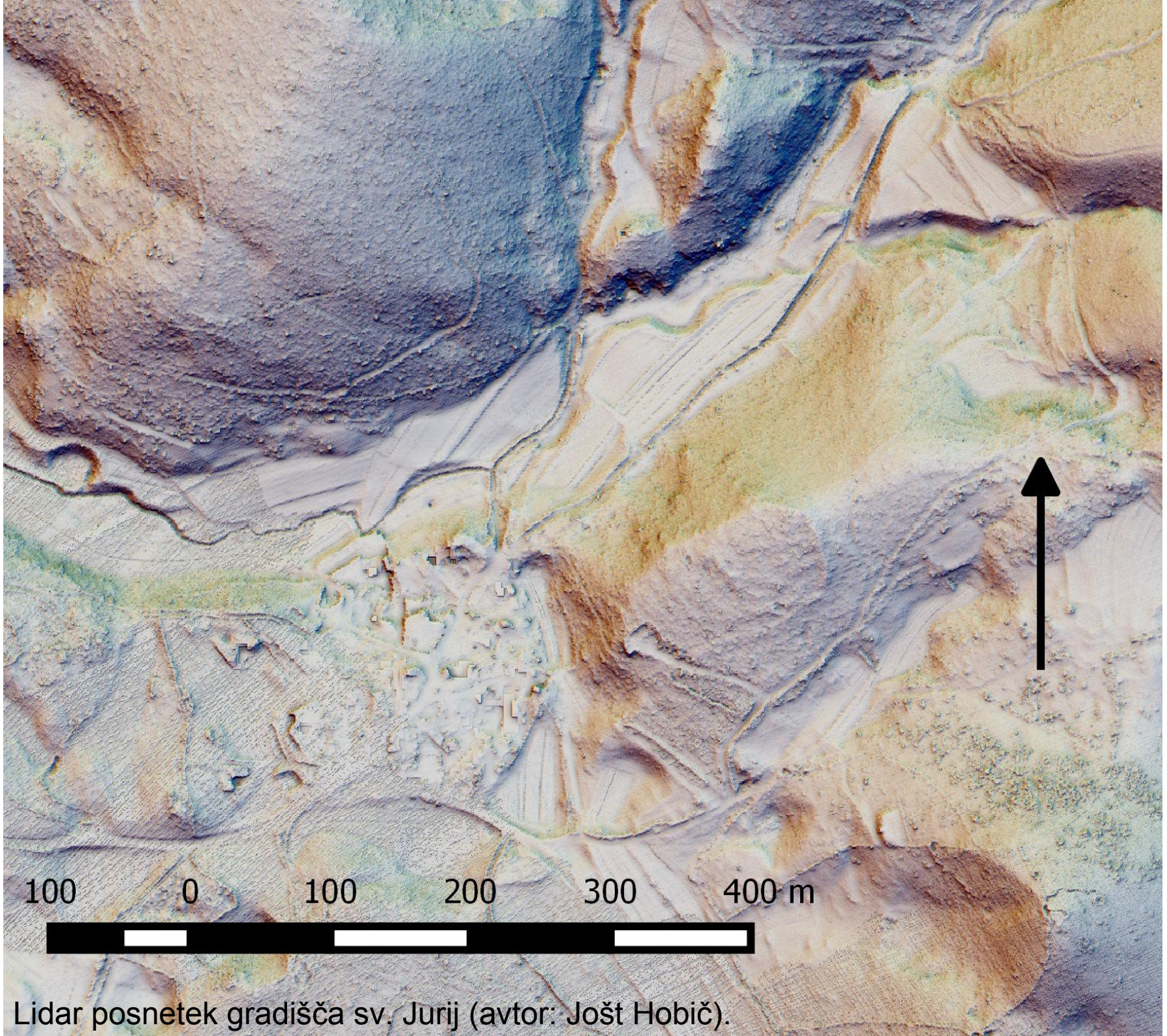

Lidar posnetek gradišča sv. Jurij (avtor: Jošt Hobič).

Stari grad

Lokacija gradišča Tabor na karti (vir:geoprostor.net).

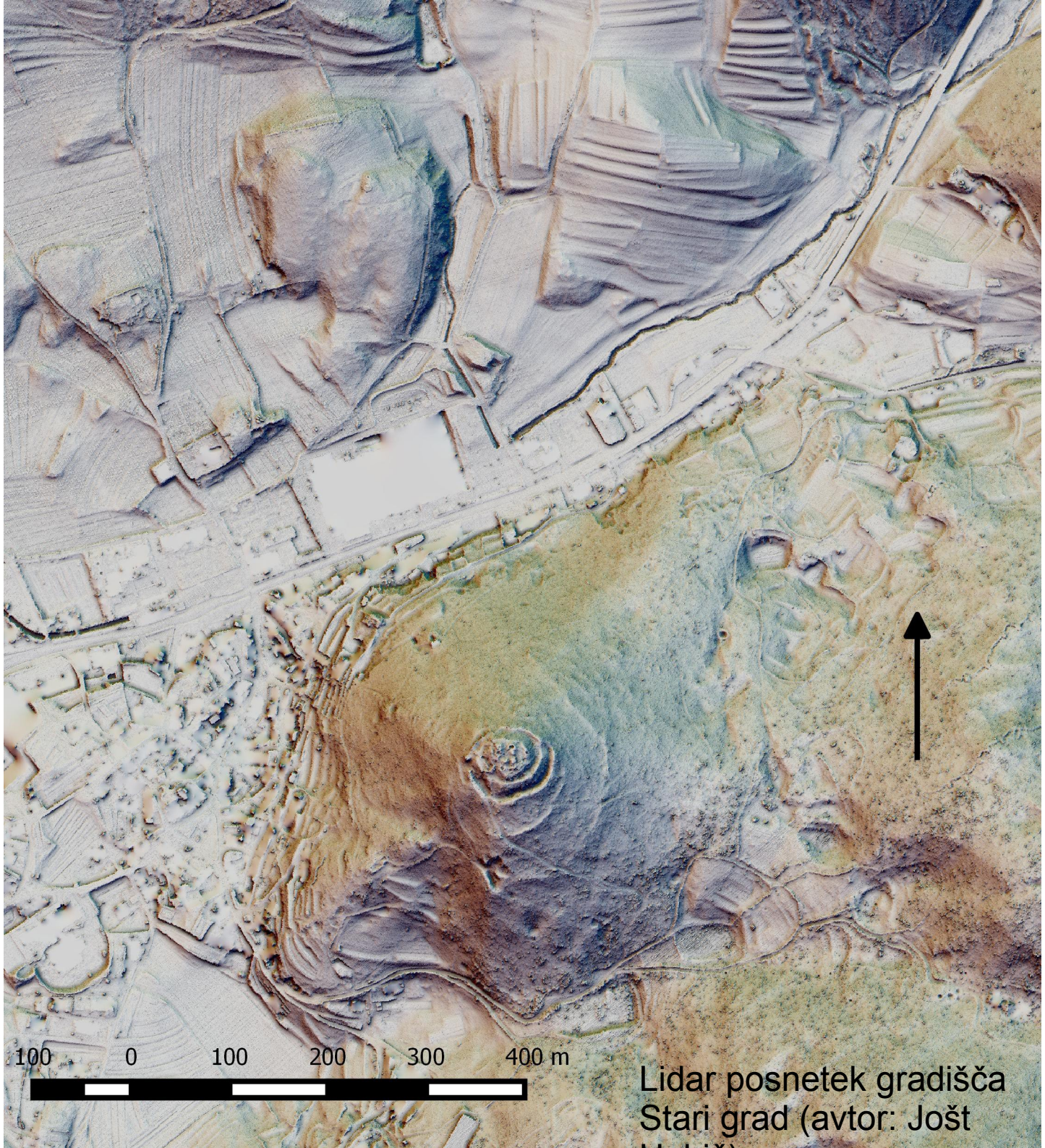

Lidar posnetek gradišča Stari grad (avtor: Jošt

Ajdovc

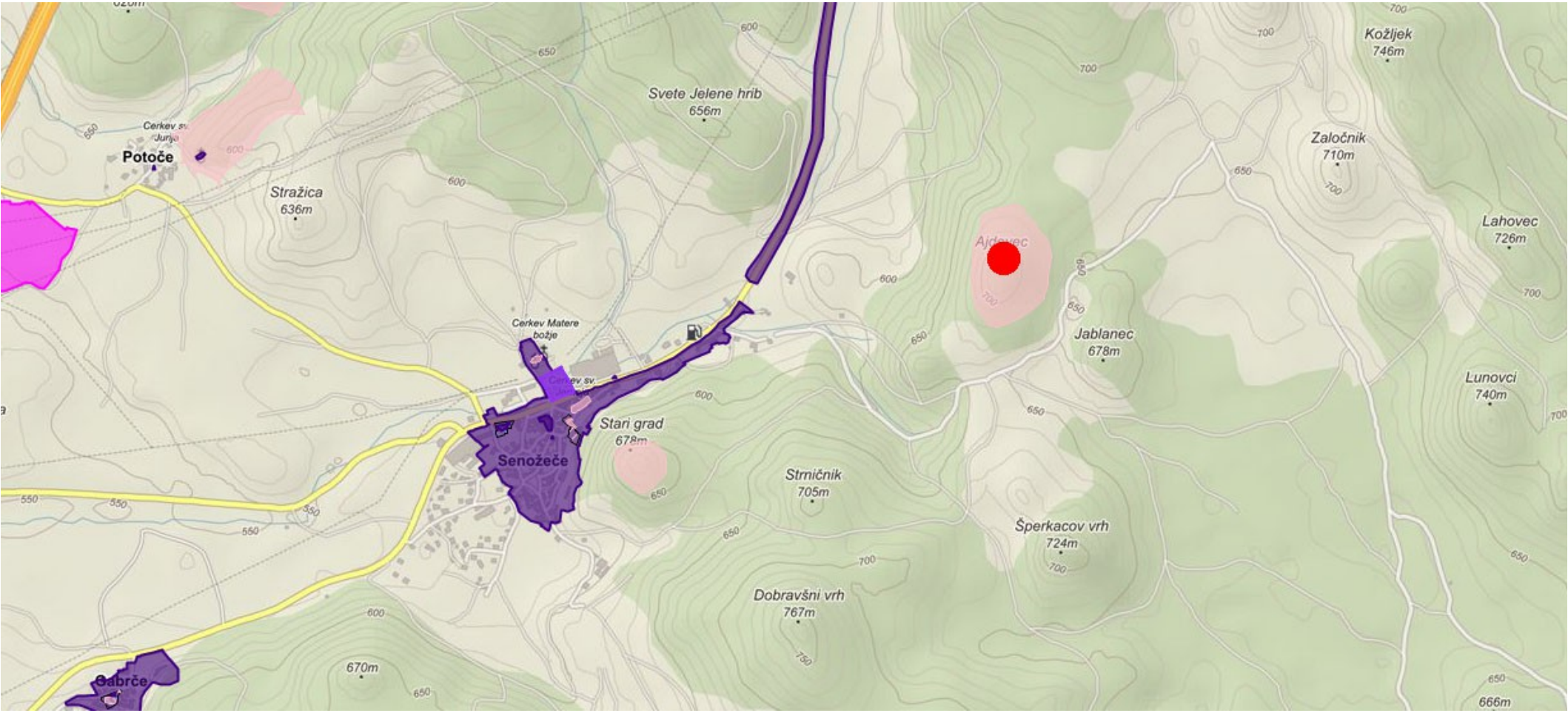

Lokacija gradišča Ajdovc na karti (vir:geoprostor.net).

Lidar posnetek gradišča Ajdovc (avtor: Jošt Hobič).

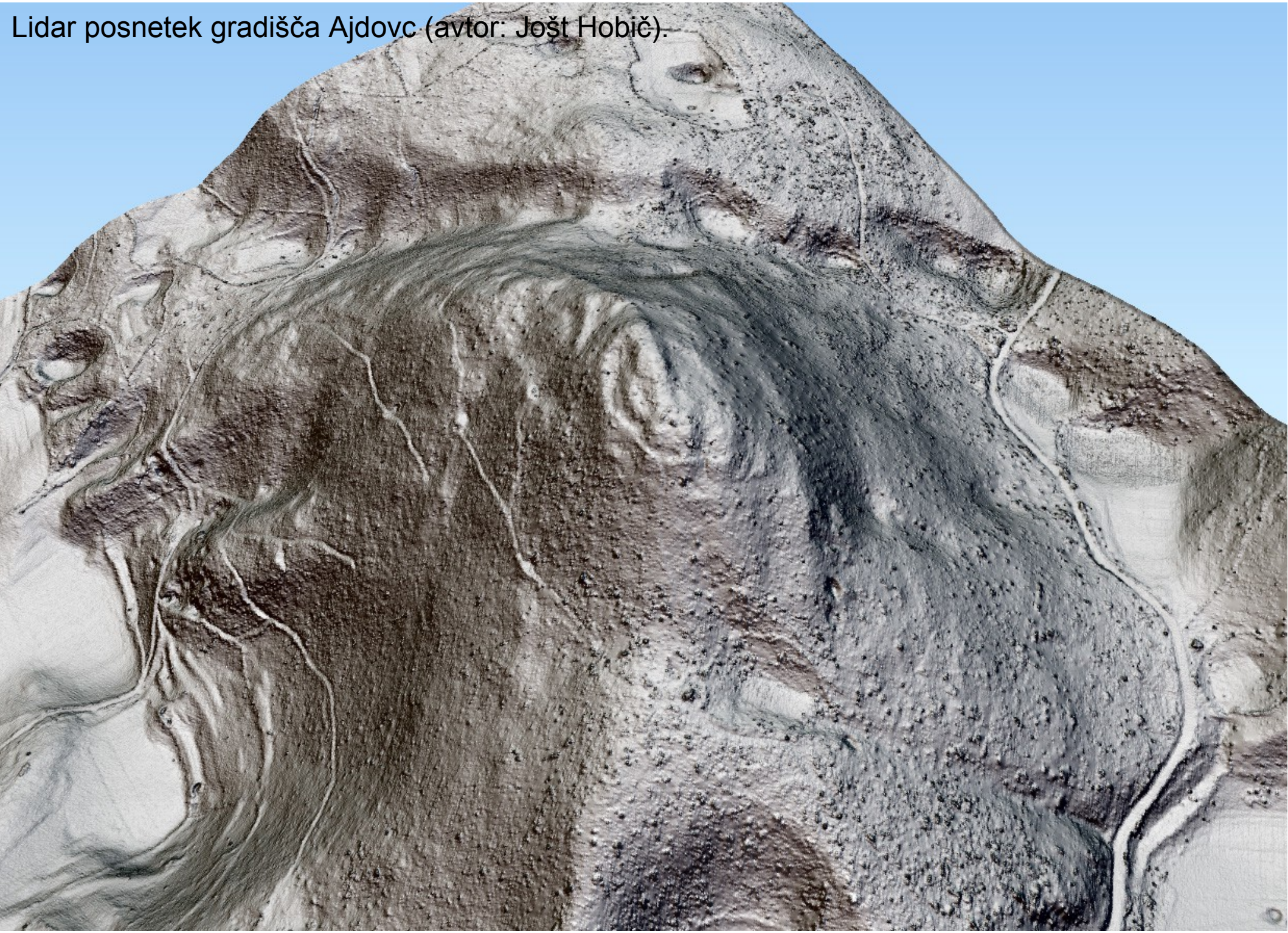

Železna doba 800 – 0 let pr. n. št.

Razširjena uporaba in izdelava izdelkov iz železa.

Nadaljevanje poselitvenega vzorca – gradišča.

Delimo na starejšo in mlajšo železno dobo.

Goli vrh

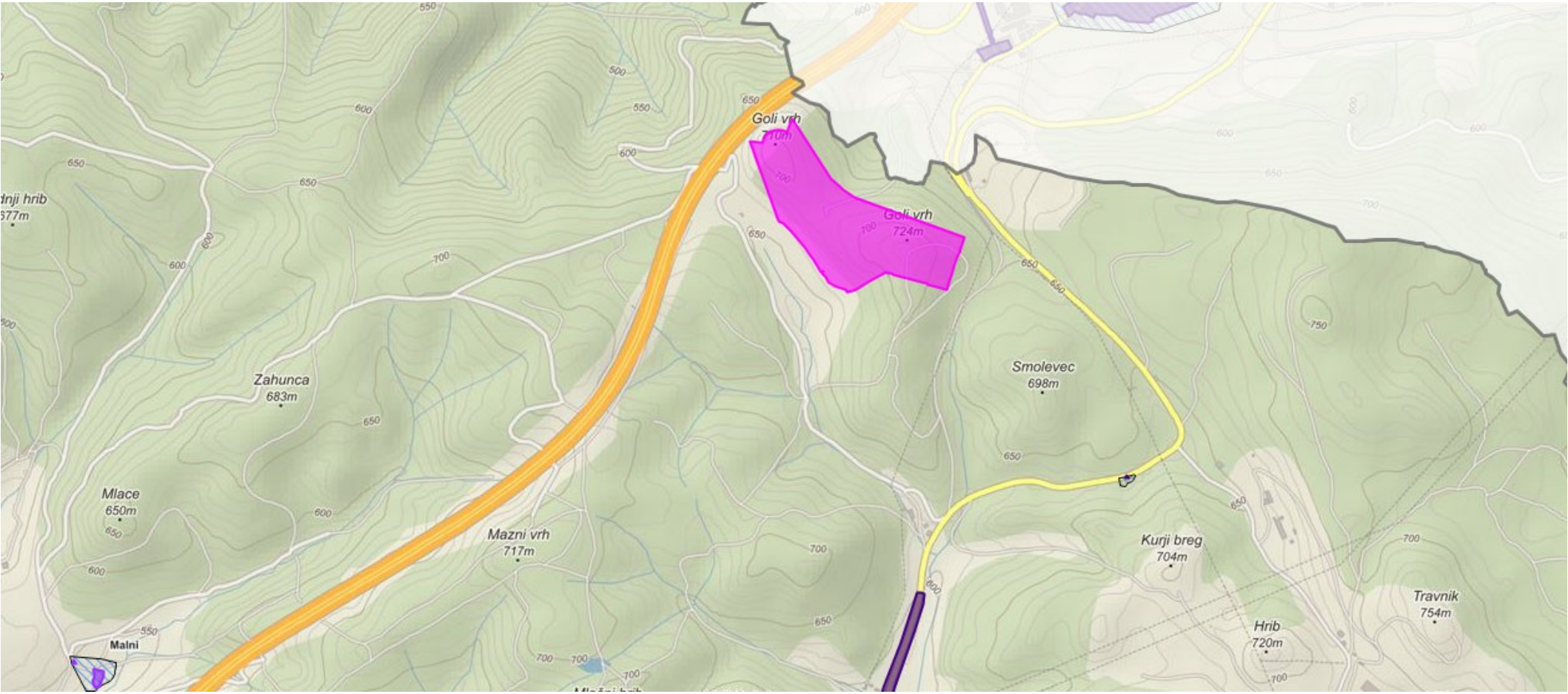

Lokacija gradišča Goli vrh na karti (vir:geoprostor.net).

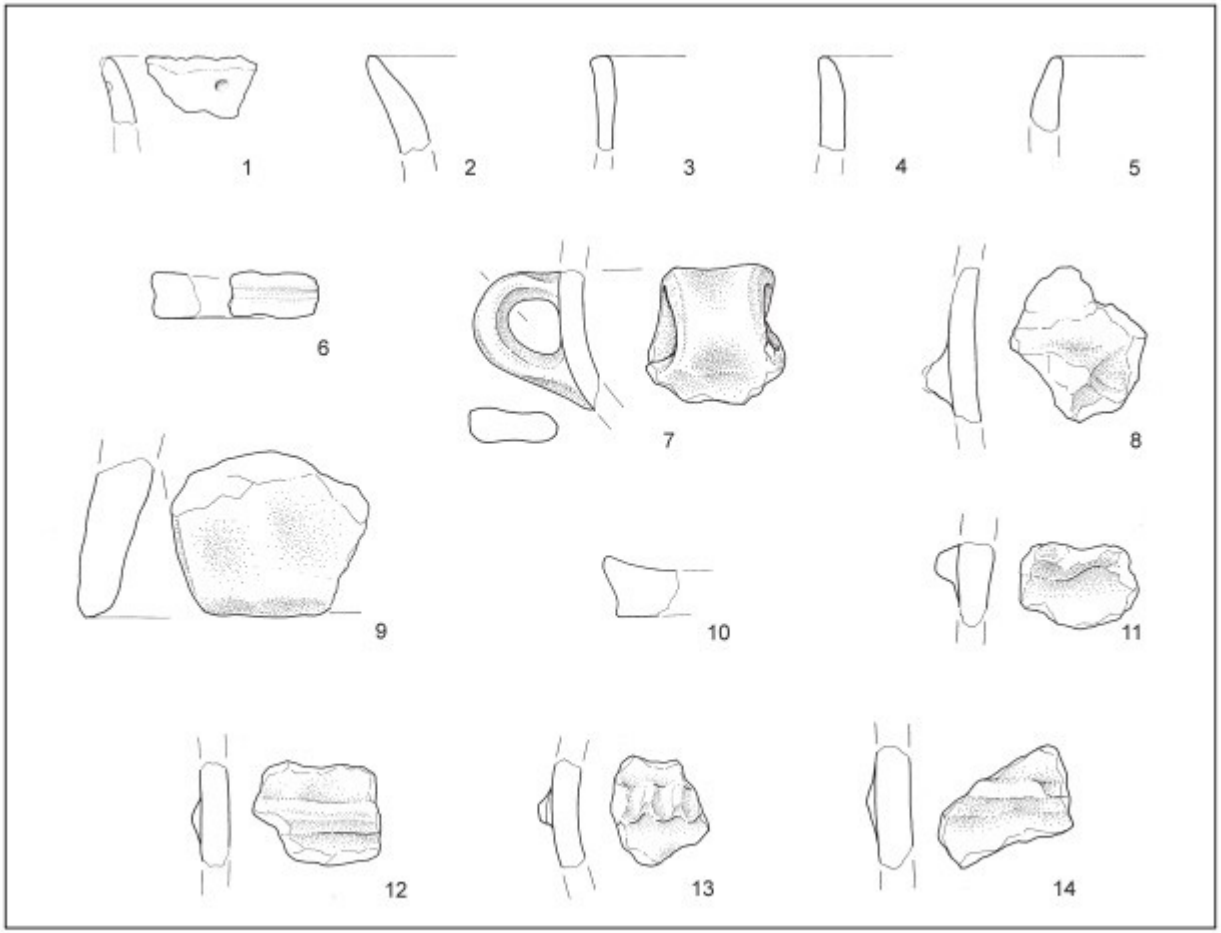

Sl. 18: Goli vrh. 1, 4, 7 med profiloma 1 in 2; 2, 9–12 profil 4a; 3, 5 profil 7; 6, 8, 13–14 profil 4. Keramika. M. = 1 : 2.
Fig. 18: Goli Vvrh. 1, 4, 7 between sections 1 and 2; 9–12 section 4a; 3, 5 section 7; 6, 8, 13–14 section 4. Pottery. Scale = 1 : 2.

Izbrane najdbe Goli vrh (Bavdek, Horvat 2009, Okra, 36).

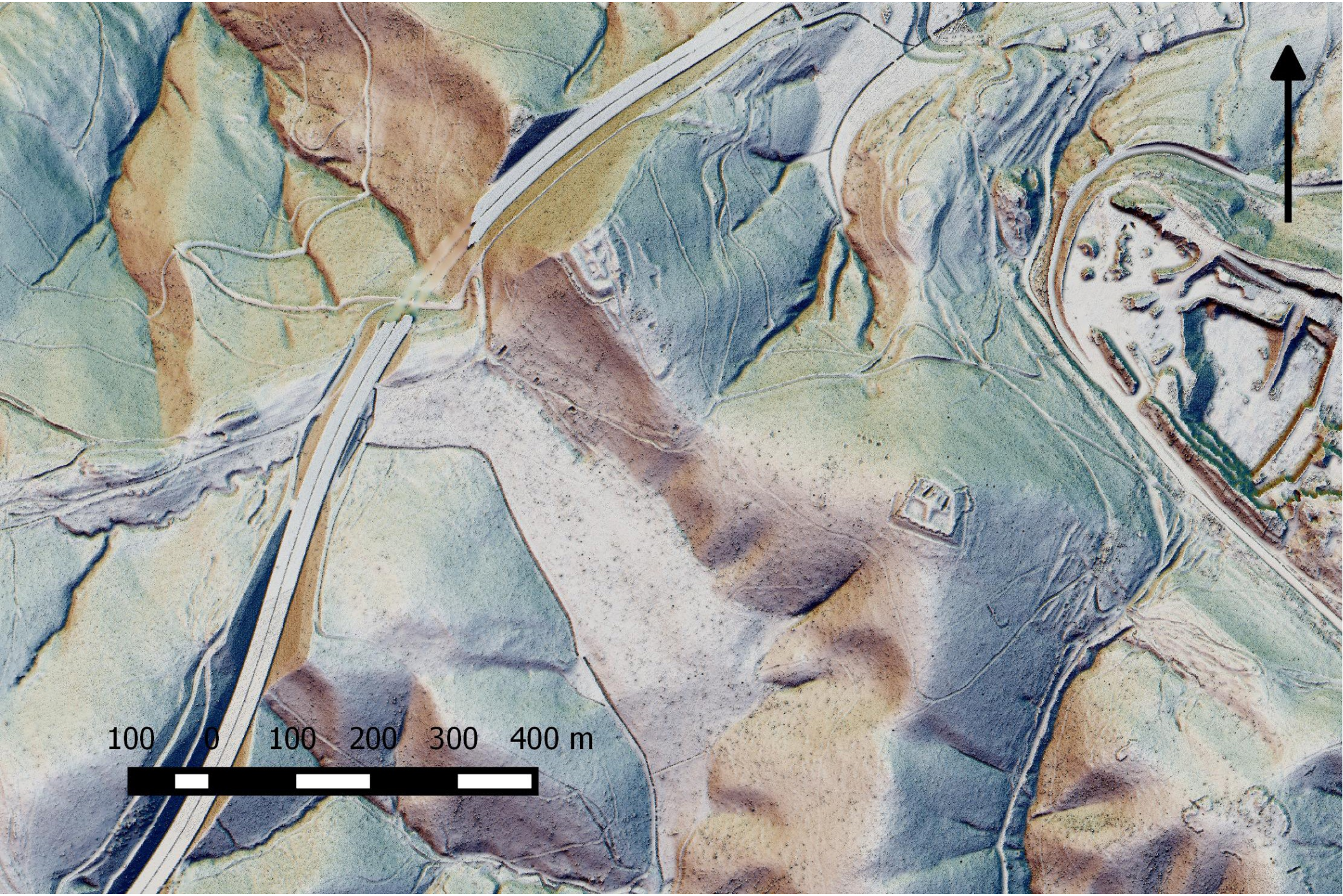

Lidar posnetek gradišča in utrdb Goli vrh (avtor: Jošt Hobič).

Antika 0 let n.št. - 4 st.

V času antike – s prihodom Rimskega cesarstva se poselitev večine gradišč opusti in se ustanovi večje vaške komplekse v dolinah, ob glavnih komunikacijskih poteh.

Razvoj trgovine in kmetovanja.

V pozni antiki pride do ponovne poselitve nekaterih prazgodovinskih gradišč. To je posledica nestabilnih razmer v cesarstvu in ker je območje Slovenije glavna vpadnica v Italijo iz Panonije.

Škrljevica in Selivce pri Potočah

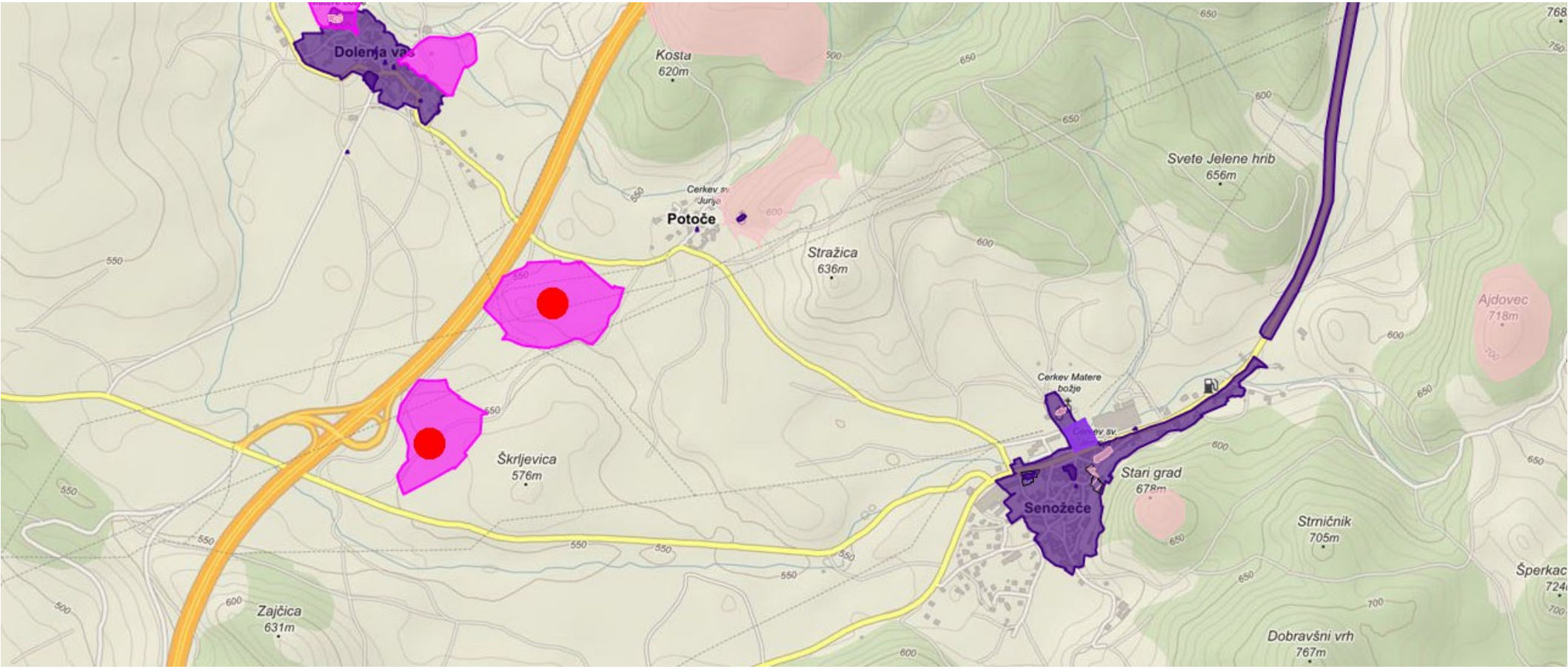

Lokacija gradišča Goli vrh na karti (vir:geoprostor.net).

Groblje na lokaciji Selivce (Foto: Jošt Hobič).

Groblje na lokaciji Selivce (Foto: Jošt Hobič).

Groblje na lokaciji Selivce (Foto: Jošt Hobič).

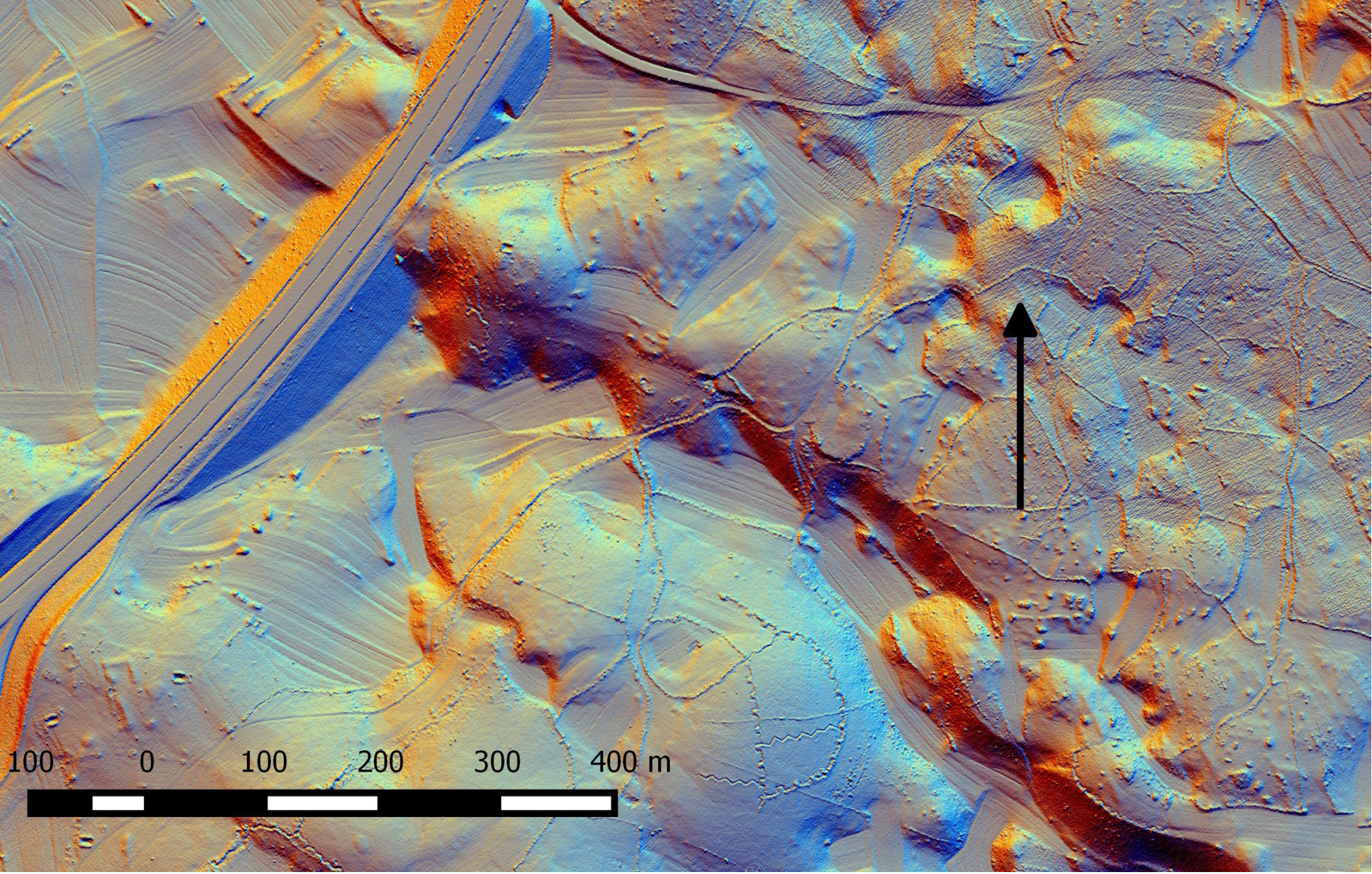

Lidar posnetek lokacij Škrljevica in Selivce (avtor Jošt Hobič).

Dolenja vas - Merišče

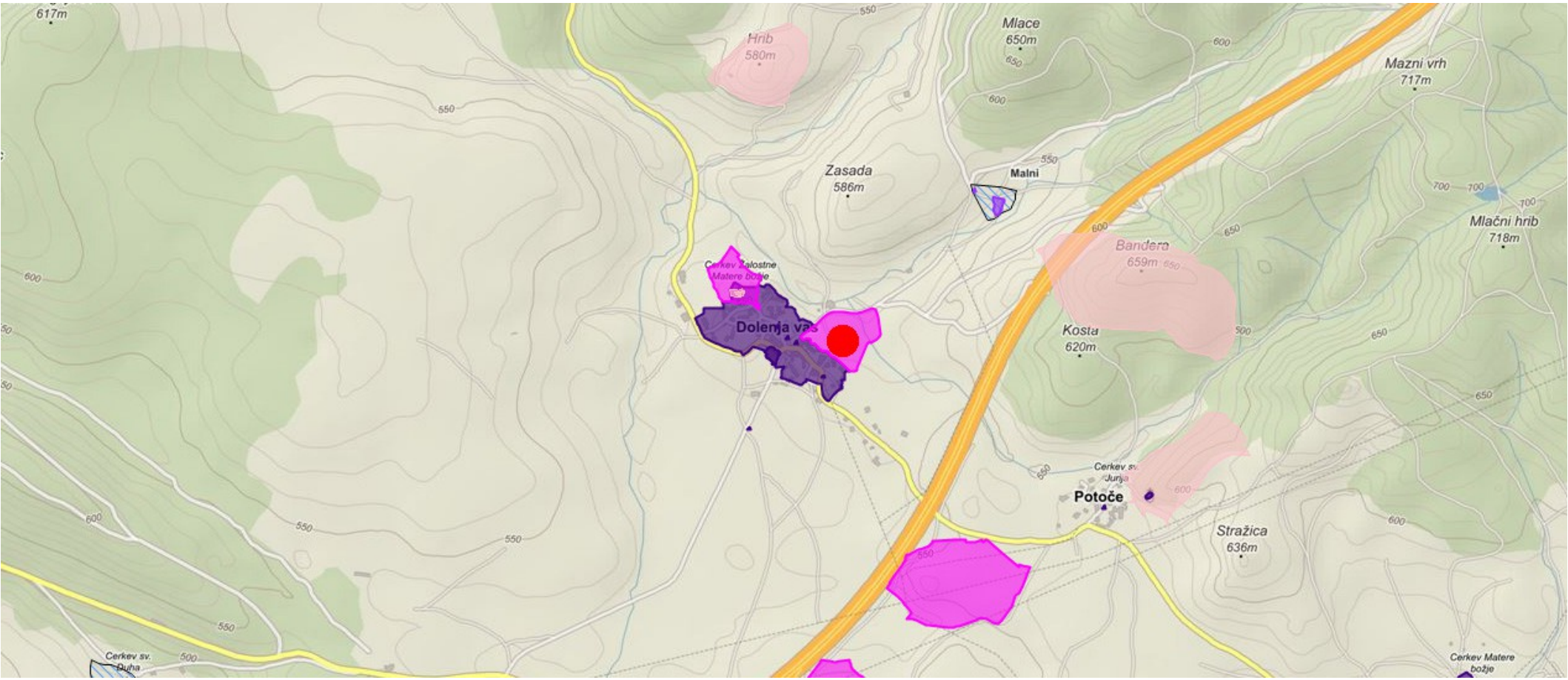

Lokacija najdišča Merišče na karti (vir:geoprostor.net).

Lidar posnetek lokacije Tabor – Dolenja vas (avtor Jošt Hobič).

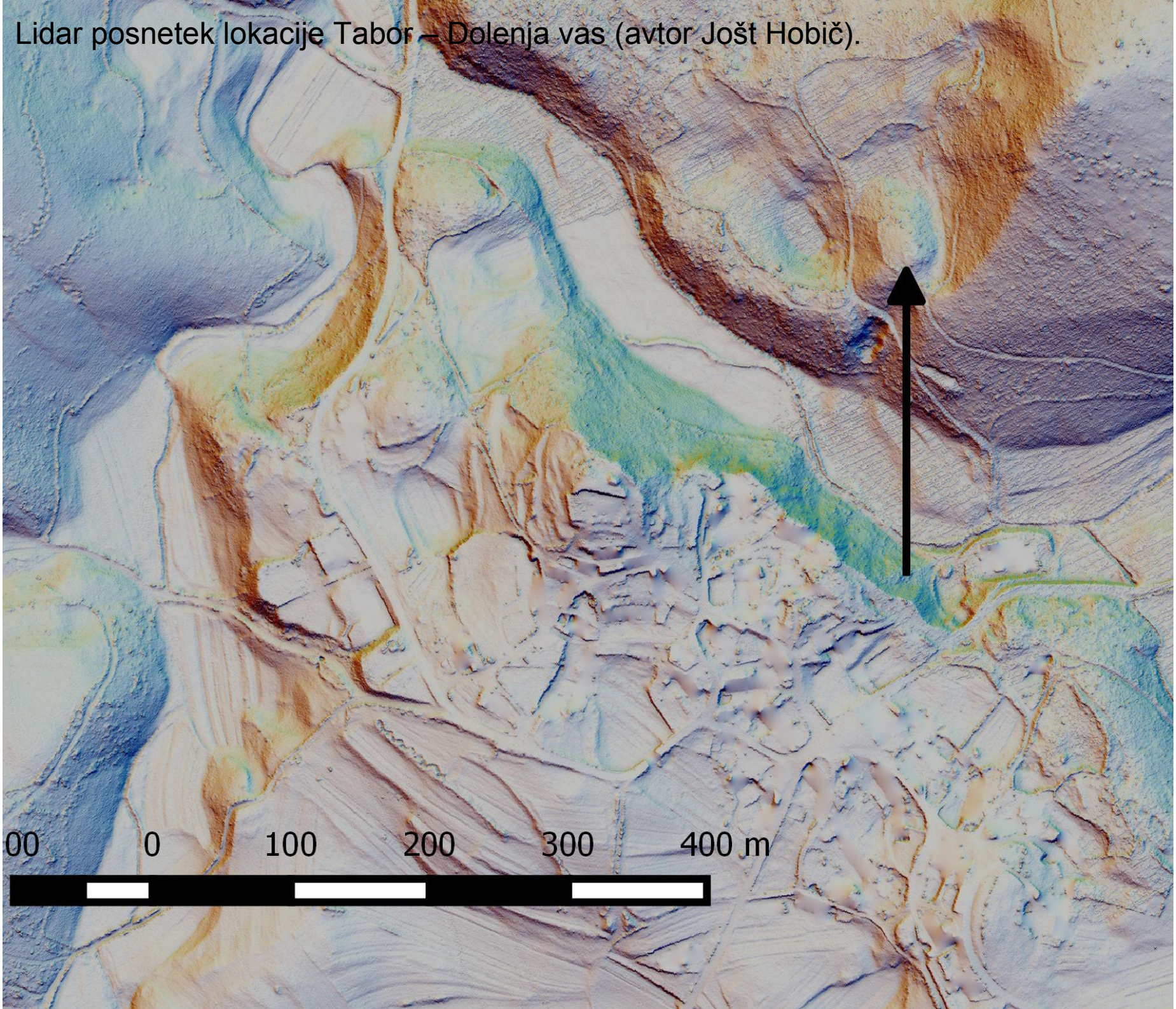

Srednji vek 10. st. - 15. st.

V srednjem veku se ustanovi večina sedanjih vasi na Krasu in Brkinih.

Ureditev pokrajine doživi prelom z starejšimi obdobji.

Gradovi.

Turški vpadi. Dve obdobji večjih pustošenj po Krasu in Brkinih:1469-1483 in 1521-1540.

Stari grad Otošče (Vitovše) – Ravbarski grad

- Prvič se omenja leta 1283.
- Zgradili Oglejski grofje za obrambo pred Goriškimi grofi.
- Opuščen zelo verjetno v 16. stoletju, ko zgradijo pristavo Vitovše v dolini pri sv. Magdalene.

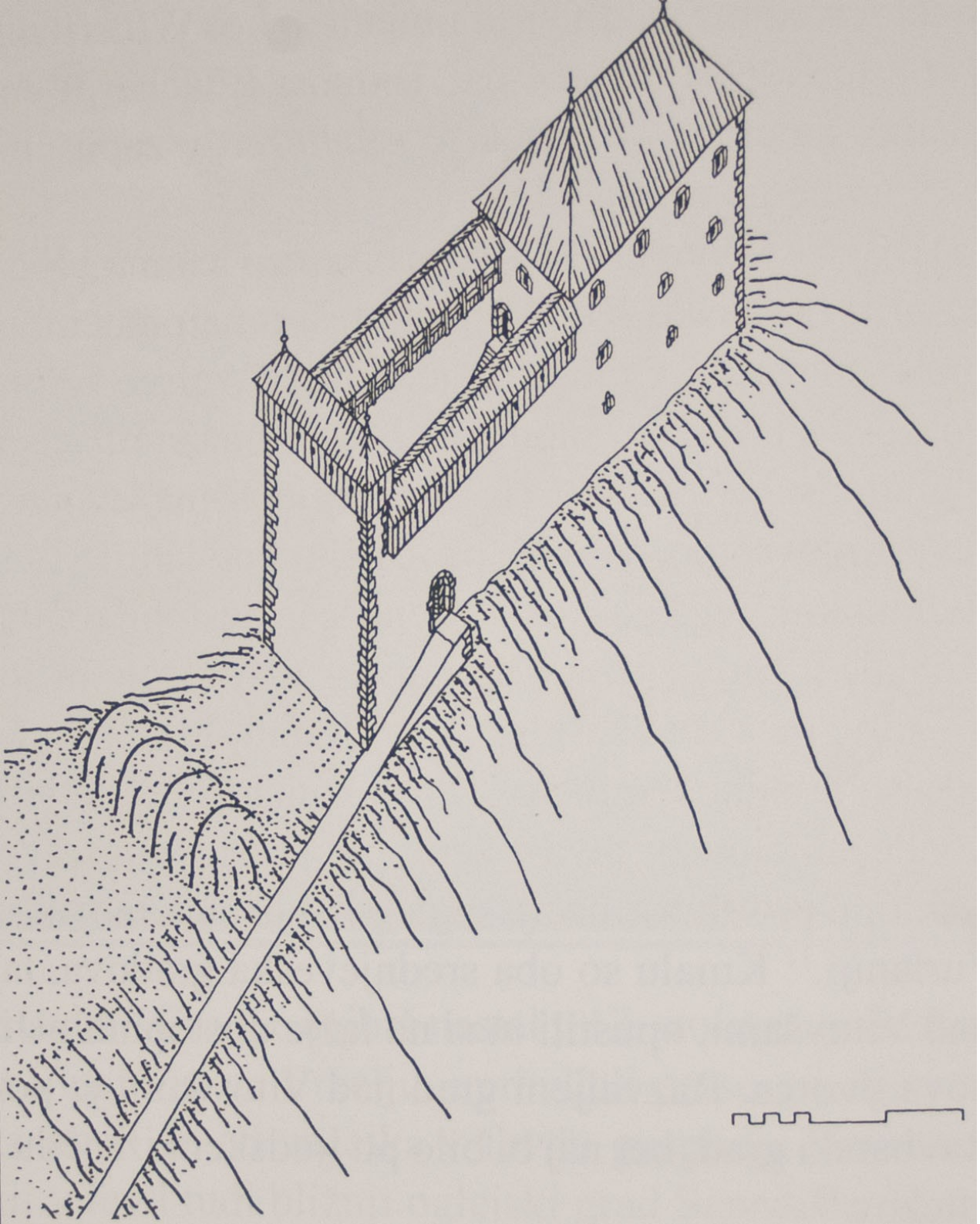

Poizkus rekonstrukcije gradu Vitovše v 12. stoletju (vir: Sapač, 2008. Grajske stavbe v zahodni Sloveniji. Knj. 1, Zgornja Vipavska dolina, 168).

Stari Grad

- Zelo verjetno zgrajen v 12. stoletju – Oglejski patriarhi.
- Pod gradom trško naselje – mitnica izpričana 1217, grad stal prej.
- Do konca 15. st v lasti Devinskih grofov in povezanih družin, ter potomcev.
- Zelo poškodovan v turških napadih, leta 1511 poškodovan v potresu – opuščen v začetku 17. stoletja – lastniki družina Porcia.

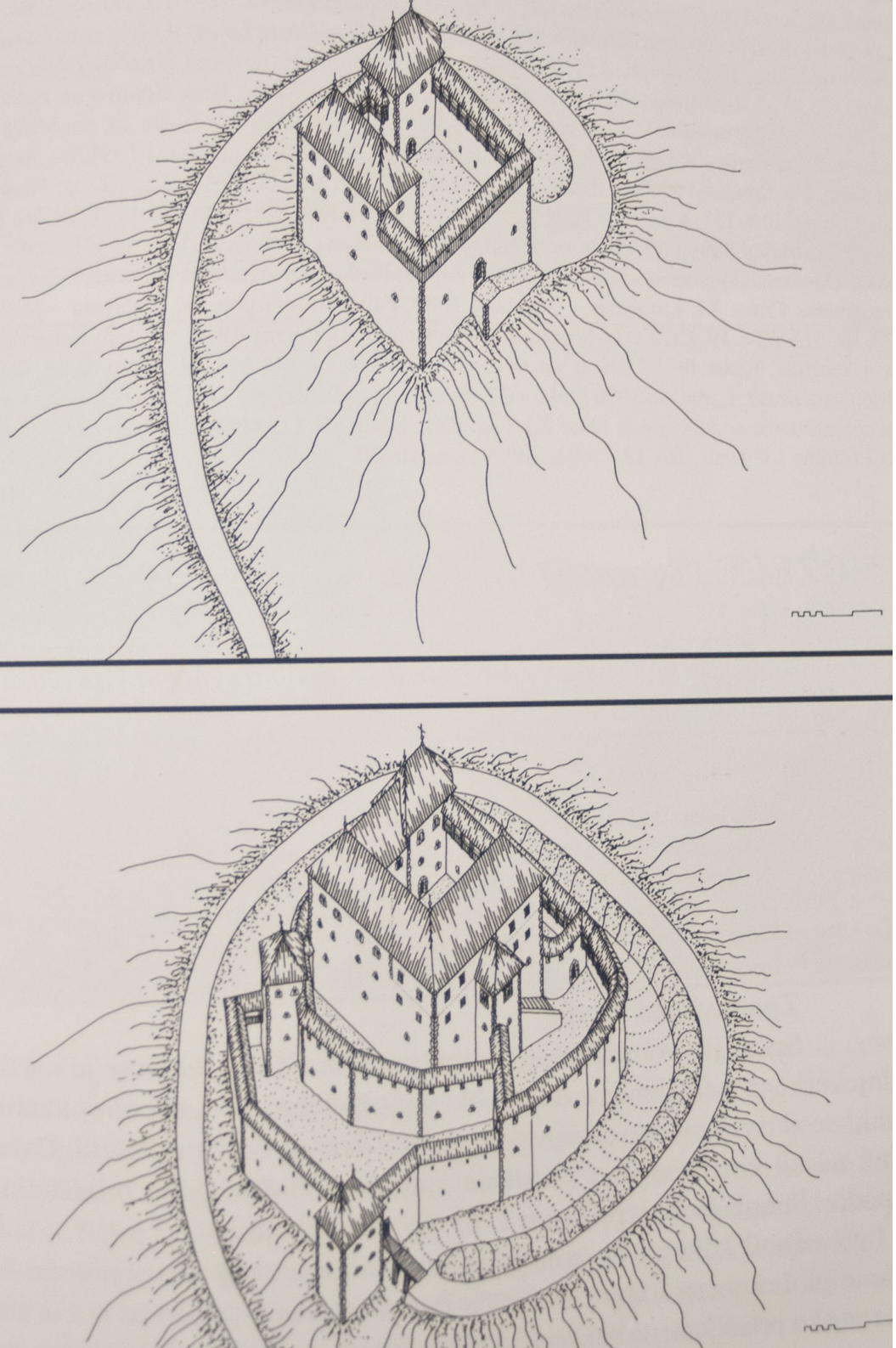

Poizkus rekonstrukcije Starega gradu v 12./13. stoletju in 16. stoletju (vir: Sapač, 2011. Grajske stavbe v zahodni Sloveniji. Knj. 5, Kras in Primorje / Igor Sapač, 135).

Tabor – Dolenja vas

- Eden najstarejših protiturških taborov v Sloveniji – 15. stoletje.

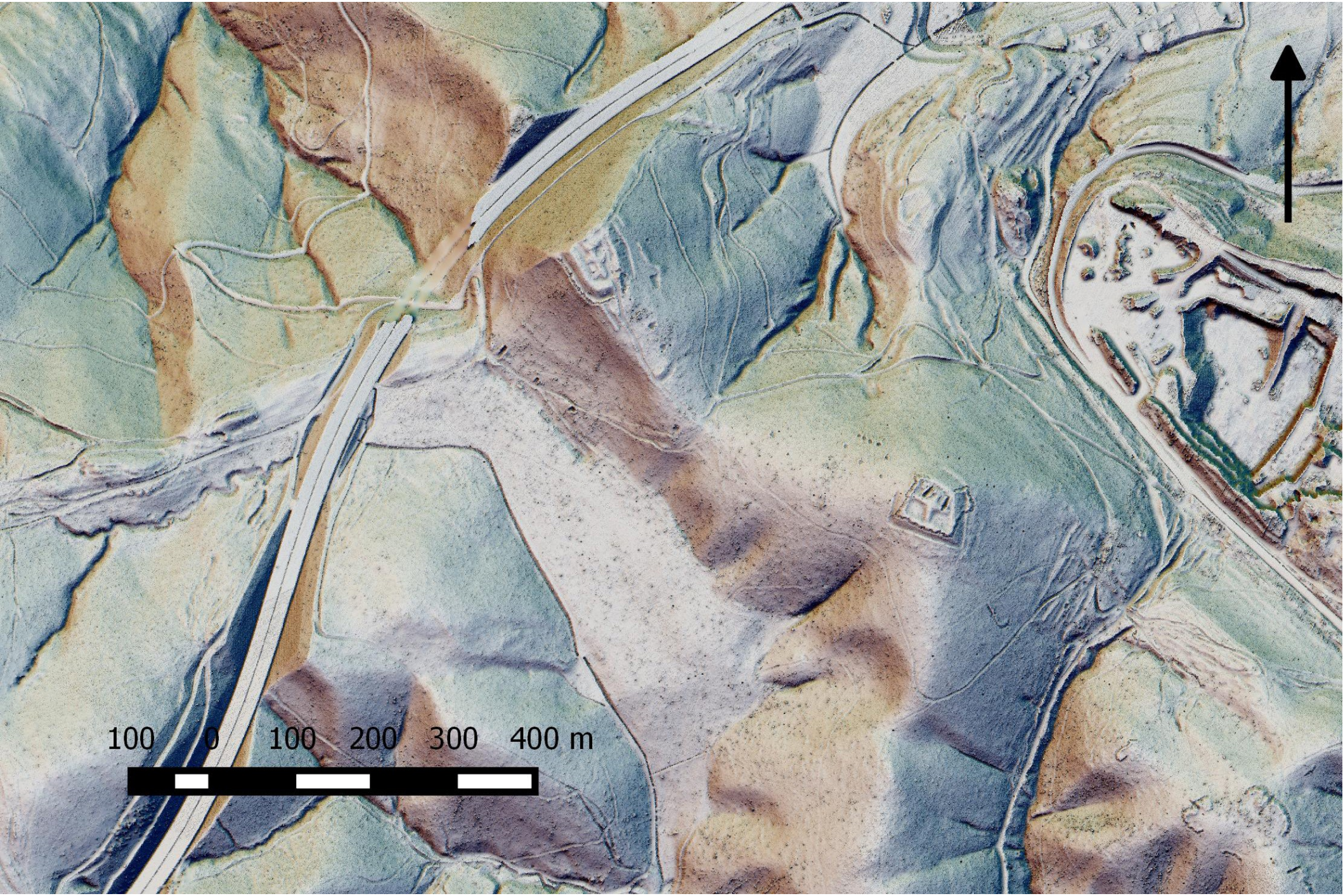

Lidar posnetek gradišča in utrdb Goli vrh (avtor: Jošt Hobič).